

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องสภาพการอยู่อาศัยในหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้างานวิจัยและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับนักศึกษา
- 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับหอพักนักศึกษา
- 2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการหอพักนักศึกษา
- 2.4 แนวคิดและนโยบายการจัดการหอพักของมหาวิทยาลัยรังสิต
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับนักศึกษา

นักศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะถ้าไม่มีนักศึกษา อาจารย์จะไม่มีงานทำ บทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาในการผลิตบุคลากรก็คงไม่มี (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 69)

2.1.1 ลักษณะธรรมชาติของนักศึกษาไทย

จากการประชุมวิชาการ ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อ้างถึงใน อำนาจ สังข์ศรีแก้ว, 2548: 21) ในหัวข้อลักษณะธรรมชาติของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาที่ประชุมได้แบ่งลักษณะของนักศึกษา ออกเป็น

2.1.1.1 แบ่งตามพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ก. นักศึกษาในมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและฐานะดี

ข. นักศึกษาครู ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ฐานะปานกลางถึงยากจน

ค. นักศึกษาเกษตร ส่วนใหญ่ มาจากคนในครอบครัวที่ฐานะปานกลางถึงยากจน

2.1.1.2 แบ่งตามพื้นฐานทางจิตวิทยา

ก. การพัฒนาการด้านร่างกายของนักศึกษาในระดับนี้ จะมีความพร้อมช่วยเหลือตนเองได้

ข. ด้านนิสัย มีนิสัยอยากรู้ อยากเห็น แต่การเรียนการสอน ยังไม่เชื่ออำนาจให้ แสดงออกมากนัก นอกจากนี้นักศึกษาระดับนี้ชอบการมีส่วนร่วม มีแรงจูงใจ และอุดมคติสูง

ค. ด้านสติปัญญา มีสติปัญญาฉลาด และฉลาดปานกลาง ส่วนนักศึกษาครู มีสติปัญญาปานกลางเป็นส่วนใหญ่

ง. พัฒนาการด้านสังคม จะชอบการรวมกลุ่ม มีการติดต่อสื่อสารกัน

จ. การพัฒนาบุคลิกเป็นไปตามค่านิยมและเป็นไปตามภูมิภาค เช่น ชาวใต้ มักมีความกล้า เป็นต้น นอกจากนี้ศึกษาระดับนี้มักไม่ค่อยมีความคิดริเริ่ม

ฉ. การปรับตัวเป็นไปตามค่านิยม และมักมีปัญหาในการปรับตัว

2.1.2 ลักษณะของนักศึกษาจำแนกตามชั้นปี (อำนาจ สังข์ศรีแก้ว, 2548: 22)

นิสิตนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 พวกนี้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยได้ตั้งความคาดหวังไว้ดังนี้ มุ่งหวังความสำเร็จเชิงวิชาการ สนใจการศึกษาความรู้ความคิดต่างๆ ต้องเข้าใจตนเอง (Self – Understand) เข้าใจปัญหาของโลก รวมทั้งค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง แสวงหาฐานะส่วนตัว มีความเป็นมิตร ผูกพันอยู่กับเพื่อน และชอบอยู่รวมเป็นกลุ่ม เป็นผู้มีมนุษยธรรม สุขภาพเรียบร้อย ให้ความสำคัญคุ้มครองและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

นิสิตนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 ยังคงมีความสุขของ นักศึกษาปีที่ 1 และมีความระคนกันของความกลัวและความตื่นเต้น พวกนี้จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกประเภทในมหาวิทยาลัย แต่ในบางกรณีนักศึกษารู้สึกเบื่อและไม่ยินดียินร้ายต่อสภาพทั่วไปของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะพวกนี้ถูกทอดทิ้ง และไม่ได้รับการเอาใจใส่ กระทั่งเกิดความรู้สึกขึ้นว่าตนเองเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ดังนั้นทางออกของนักศึกษาเหล่านี้ คือ การริเริ่มสร้างความเป็นแบบแผนกลุ่มย่อยขึ้น อาจเกิดเป็นวัฒนธรรมเพื่อนฝูงขึ้น (Peer Culture)

นิสิตนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 จะมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของตนเองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ สำหรับนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ด้วยกันเอง จะมีความคิดเห็นแตกแยกกันออกไป น้อยมาก กล่าวคือ มีความคิดไปในแนวเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน และทุกคนจะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ทักษะติดต่อมหาวิทยาลัยเป็นแบบเดียวกันกับ นิสิตศึกษา ชั้นปีที่ 2 คือไม่พอใจ มหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ รวมทั้งยังคงวิพากษ์วิจารณ์มหาวิทยาลัยอย่างรุนแรงเช่นเคย

นิสิตนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 นิสิตนักศึกษาพวกนี้มีแนวโน้มที่จะหันเหความสนใจออกไปจากมหาวิทยาลัย เริ่มตั้งแต่ไม่สนใจวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของนิสิตนักศึกษา รวมทั้งไม่ยอมรับระเบียบประเพณีของนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง โดยส่วนใหญ่แล้วจะสนใจในเรื่องส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตหลังสำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยไปแล้ว

2.1.3 ลักษณะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย (สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2539: 79-84)

คลาค และโทรว (The Clark and Trow Subculture Model, อ้างถึงใน ทองเรียน อมรัชกุล 2525) แบ่งนักศึกษาเป็น 4 กลุ่มคือ

2.1.3.1 **กลุ่มสนใจวิชาการ (Academic Subculture)** นักศึกษากลุ่มนี้มีความสนใจใฝ่ศึกษาในวิชาการ และต้องการเรียนให้ได้คะแนนดี ได้เกียรตินิยม ได้ศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา มีความมุ่งมั่นเพื่อประกอบอาชีพอาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือ นักวิชาการ เวลาส่วนใหญ่ของนักศึกษากลุ่มนี้ จึงใช้เพื่อการศึกษาเล่าเรียนมากกว่าการทำกิจกรรมนักศึกษา หรือเที่ยวเตร่กับเพื่อนฝูง นักศึกษากลุ่มนี้จะมีมากน้อยในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง

2.1.3.2 **กลุ่มที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย (Collegiate Subculture)** นักศึกษากลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะทำตัวจงรักภักดีต่อมหาวิทยาลัยแต่จะไม่ค่อยสนใจใฝ่เรียน ไม่สนใจปัญหาของสังคม หรือการเมือง เป็นพวกที่ชอบสนุกสนาน ชอบเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาประเภทต่างๆ เช่น กีฬา ศิลปะและวัฒนธรรม บำเพ็ญประโยชน์ และนันทนาการ บางคนอาจมีปัญหาทางด้านการเรียน

2.1.3.3 **กลุ่มนอกรูปแบบ (Non Conformist Subculture)** นักศึกษากลุ่มนี้ มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีสติปัญญาดี มีความสนใจใฝ่รู้ เป็นความใฝ่รู้ที่มีใช้เพื่อคะแนน แต่เป็นความใฝ่รู้เพื่อภูมิปัญญาและเพื่อตอบสนองความสนใจของตนเอง ความรู้ที่นักศึกษากลุ่มนี้สนใจ จึงอาจไม่ใช่ความรู้ที่อาจารย์สอน แต่เป็นความรู้ที่ตนสนใจอยากรู้ นักศึกษากลุ่มนี้ มักไม่ยุ่งเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ไม่ชอบเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา แต่บางครั้งอาจแสดงออก ซึ่งไม่เห็นด้วยกับผู้บริหารมหาวิทยาลัย หรืออาจร่วมมือกับกลุ่มนักศึกษาที่ทำกิจกรรม เพื่อต่อต้านนักการเมือง

2.1.3.4 **กลุ่มสนใจอาชีพ (Vocational Subculture)** นักศึกษากลุ่มนี้ โดยทั่วไปไม่สนใจใฝ่ศึกษาวิชาการ ไม่สนใจคะแนน ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา แต่คิดว่าการศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นการเรียนเพื่อการประกอบอาชีพ เรียนเพื่อให้ได้ปริญญาบัตร เพื่อเป็นใบเบิกทางในการทำงาน บางคนได้วางแผนที่จะประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งจึงเลือกเรียนวิชาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพนั้นๆ โดยตรง นักศึกษาในกลุ่มนี้จำนวนไม่น้อยทำงานพิเศษ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำงาน และหารายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียน

สำหรับลักษณะการใช้ชีวิตของนักศึกษาในประเทศไทยนั้น อาจแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ซึ่งเพิ่มขึ้นจากรูปแบบของคลาค และ โทรว อีกหนึ่งกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่า "กลุ่มเฉื่อยชา" นักศึกษากลุ่มนี้ เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ลักษณะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของ

นักศึกษากลุ่มนี้ คือ มีลักษณะที่เฉื่อยชาต่อการเรียน ไม่ค่อยจะสนใจเข้าห้องเรียน ไม่สนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม แต่อยากได้คะแนน จึงเป็นการเรียนเพื่อให้ได้ปริญญา เพื่อเอาไปเป็นใบเบิกทางในการประกอบอาชีพ เพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ และ สังคมของตนเอง ส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง บางครั้งก็เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาประเภทที่ตนสนใจบ้าง บางครั้งก็ใช้เวลาเที่ยวเตร่กับเพื่อนฝูงบ้าง

2.1.4 ปัญหาของนักศึกษา

นักศึกษาก็เหมือนบุคคลธรรมดา โดยทั่วไป ย่อมต้องมีปัญหาซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ปุถุชน แต่ที่ต่างไปจากบุคคลธรรมดาก็คือ นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย หรือ ผู้ใหญ่ในวัยต้น เป็นวัยที่ยังมีประสบการณ์ในชีวิตน้อย เป็นวัยที่ต้องปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ต่างๆ อีกมาก อีกประการหนึ่ง นักศึกษาก็ยังไม่มีรายได้ จึงต้องพึ่งพาอาศัยบิดามารดาหรือญาติพี่น้องในด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา นอกจากนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาชั้นสูง ที่ต้องใช้ทั้งสติปัญญาและทักษะในการศึกษามาก จึงทำให้นักศึกษาเกิดความวิตกกังวลและเกิดปัญหาได้เช่นกัน ปัญหาของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่สำคัณมีดังต่อไปนี้ (สำเนาวั ขจรศิลป์, 2539: 84-88)

2.1.4.1 ปัญหาการเลือกสาขาวิชา การแนะแนวอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยยังมีน้อยมาก นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่จึงยังไม่รู้จักตนเองดีพอ ยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ และตลาดแรงงานที่เพียงพอ จึงทำให้ไม่สามารถเลือกสอบเข้าศึกษาในสาขาวิชาที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัดของตนเอง เมื่อได้ศึกษาเล่าเรียนไปแล้วก็พบว่าตนเองไม่ชอบ หรือ ไม่มีความถนัดในการศึกษาในสาขาวิชานั้น จึงทำให้มีปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน นักศึกษาบางคนอาจมีความสามารถในการศึกษาในสาขาวิชานั้น แต่ก็อาจไม่ชอบอาชีพในสาขาวิชานั้น จึงทำให้นักศึกษาขาดแรงจูงใจในการศึกษาเล่าเรียน ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ

2.1.4.2 ปัญหาการปรับตัว เมื่อนักศึกษาสามารถสอบผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้แล้ว ปัญหาแรกที่นักศึกษาส่วนมากต้องประสบ คือ การปรับตัวเข้ากับระบบงานของสถาบันอุดมศึกษา และสภาพแวดล้อมใหม่ ระบบงานที่มักก่อให้เกิดปัญหากับนักศึกษา คือ ระบบการลงทะเบียนเรียนวิชาต่างๆ ซึ่งหลายสถาบันมักมีระบบการลงทะเบียนที่มีความสลับซับซ้อนมาก เมื่อนักศึกษาได้ลงทะเบียนเรียนแล้ว ระบบการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาก็มักแตกต่างกับระบบการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา นักศึกษาเป็นจำนวนมากยังขาดทักษะในการเรียน เช่น การจดคำบรรยาย การค้นคว้า และศึกษาด้วยตนเอง ตลอดจนการแบ่งเวลาเพื่อการศึกษาเล่าเรียนที่ถูกต้อง

ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ก็มีความสำคัญมาก นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ภายนอกสถาบันอุดมศึกษา ต้องเดินทางไปกลับ ระหว่างที่พัก และ สถาบันอุดมศึกษาทุกวัน เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษามีจำนวนน้อยกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา และตั้งอยู่ห่างไกลจากบ้านนักศึกษา นักศึกษาจึงต้องเดินทางเป็นระยะทางมากขึ้น ต้องใช้เวลาเดินทางมากขึ้น ต้องออกจากบ้านตั้งแต่ตอนเช้าตรู่ และกลับถึงบ้านเวลาค่ำ นักศึกษาส่วนมากจึงต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ นอกจากนั้น สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ยังมีระบบการประชุมเพื่อซ้อมเพลงเชียร์ และการต้อนรับน้องใหม่ ที่นักศึกษารุ่นพี่ใช้การบังคับขู่เข็ญนักศึกษาใหม่ด้วยวิธีรุนแรง เช่น การขู่ตะคอก การบังคับให้วิ่ง และการลงโทษนักศึกษาใหม่ด้วยวิธีการต่างๆ การประชุมเพื่อซ้อมเพลงเชียร์ และการต้อนรับน้องใหม่ด้วยวิธีดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหากับนักศึกษาใหม่ทั้งทางด้านสุขภาพ ร่างกาย ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาการศึกษาเล่าเรียน จึงทำให้นักศึกษาใหม่มีปัญหาในการปรับตัวมากขึ้น

2.1.4.3 ปัญหาด้านที่พักอาศัย สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ส่วนใหญ่ไม่มีหอพักให้นักศึกษา บางสถาบันที่มีหอพักให้นักศึกษาพักอาศัย ก็มีหอพักจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ กับความต้องการของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาต้องอยู่กันอย่างเบียดเสียดเยียดอัดมาก ปัญหาด้านที่พักอาศัยของนักศึกษา จึงมีแทบทุกสถาบัน โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จะมีหอพักให้นักศึกษาน้อยมาก นักศึกษาส่วนใหญ่จึงต้องพักอาศัยภายนอกสถาบัน จึงทำให้ขาดบรรยากาศการใช้ชีวิตในสถาบัน (Campus Life) ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ช่วยในด้านการเรียนการสอน และการพัฒนานักศึกษาเป็นอย่างดี นอกจากนั้น การที่นักศึกษาต้องพักอาศัยภายนอกสถาบัน ยังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสวัสดิภาพของนักศึกษา และปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวกับสุขภาพที่เกิดจากมลภาวะ

2.1.4.4 ปัญหาที่เกี่ยวกับครอบครัว นักศึกษาเป็นจำนวนมาก มีความวิตกกังวลใจกับปัญหาของครอบครัวที่บ้าน ซึ่งมีหลายประการด้วยกัน บางครอบครัวอาจมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งต้องหาเงินส่งให้นักศึกษาเล่าเรียน บางครอบครัวอาจมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างนักศึกษากับบิดามารดา หรือ ระหว่างบิดากับมารดาก็ย่อมมีผลกระทบต่อนักศึกษามาก ถ้าความขัดแย้งระหว่างบิดา มารดา มีความรุนแรงมาก ถึงขั้นหย่าร้าง ซึ่งปัจจุบันมีมากขึ้นก็ย่อมมีผลกระทบต่อนักศึกษา ทั้งทางด้านความรู้สึกเสียใจ และด้านการเงินที่ต้องใช้ในการศึกษาเล่าเรียน บางครอบครัวก็มีปัญหาที่เกี่ยวกับความเจ็บป่วยของบิดามารดา ถ้าความเจ็บป่วยนั้นมีความรุนแรงถึงขั้นบิดาหรือมารดาต้องเสียชีวิต ก็ย่อมเกิดปัญหากับนักศึกษา ทั้งทางด้านความรู้สึกเสียใจและด้านการเงินที่เป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาด้วย จากการศึกษาของสุทธิย์ สมานมิตร (2515) ก็พบว่านักศึกษาร้อยละ 50 มีความวิตกกังวลใจกับสภาพครอบครัวที่บ้านเช่นเดียวกัน

2.1.4.5 ปัญหาด้านสุขภาพ โดยทั่วไปนักศึกษาซึ่งเป็นคนวัยหนุ่มสาวที่มีร่างกายแข็งแรงแต่นักศึกษาเป็นจำนวนมากก็ยังคงมีความเจ็บป่วยอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตคน นอกจากนั้น การศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาชั้นสูงต้องใช้ทั้งสติปัญญา และความวิริยะอุตสาหะมาก จึงทำให้นักศึกษาเกิดความอ่อนเพลียเมื่อยล้า บางครั้งก็มีความกดดัน และความเครียดมากเมื่อนักศึกษาเกิดความอ่อนเพลีย มีความกดดัน และความเครียดมากเป็นเวลานาน ก็อาจทำให้เกิดความเจ็บป่วยขึ้นได้ ปัญหาด้านสุขภาพ จึงเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของนักศึกษา สุวิทย์ สมานมิตร (2515) ก็พบว่า นักศึกษาร้อยละ 40 มีปัญหาที่เกี่ยวกับการอ่อนเพลียและเจ็บป่วย

2.1.4.6 ปัญหาที่เกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา นักศึกษากลุ่มนี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย เป็นกลุ่มที่ชอบทำกิจกรรมนักศึกษาประเภทต่างๆ เช่น กิจกรรมส่วนกลาง กิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรม กีฬา และ บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น เนื่องจากปัจจุบันนักศึกษากลุ่มนี้มีสัดส่วนน้อยลงทำให้นักศึกษาที่ทำกิจกรรมมีจำนวนน้อยลง นักศึกษาที่เป็นกรรมการชมรม กิจกรรมนักศึกษาจึงต้องทำงานมากขึ้น ต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมมาก นักศึกษาบางคนก็ให้ความสำคัญกับกิจกรรมนักศึกษามาก จนทำให้มีปัญหาทางด้านการเรียน ถึงแม้ว่ากิจกรรมบางประเภท เช่น กิจกรรมด้านกีฬา คณะกรรมการกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้นักศึกษาที่จะเข้าร่วมแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัย ต้องมีคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.0 ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียต่อการเรียนของนักกีฬา แต่กิจกรรมอีกหลายประเภทก็ไม่ได้กำหนดเกณฑ์ดังกล่าวไว้ จึงทำให้นักศึกษาที่ทำกิจกรรมนักศึกษานหลายคน มีปัญหาทางด้านการเรียน

2.1.4.7 ปัญหาด้านการเรียน นอกจากปัญหาที่เกี่ยวกับ ทักษะในการเรียน ในระดับอุดมศึกษาแล้ว ปัญหาด้านการเรียนยังอาจเกิดจากปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหลายปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งย่อมทำให้เกิดปัญหาการเรียนกับนักศึกษา คือ ทำให้ผลการเรียนของนักศึกษาดกต่ำลงได้ ถ้านักศึกษามีปัญหาใดปัญหาหนึ่งอยู่ในระดับมาก หรือมีปัญหามากหลายปัญหาในขณะเดียวกัน ก็จะมีผลกระทบทำให้นักศึกษามีปัญหาการเรียนมาก จึงมีความจำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีฝ่ายกิจการนักศึกษา เพื่อจัดบริการต่างๆ ให้นักศึกษาเพื่อช่วยลดหรือขจัดปัญหา ทำให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน

2.1.5 การพัฒนานักศึกษา

การพัฒนานักศึกษา หมายถึง ความพยายามใดๆ ของสถาบันอุดมศึกษา ที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาการอย่างสมบูรณ์ ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ เอกลักษณ์ ร่างกาย และ จริยธรรม เมื่อนักศึกษา ได้พัฒนาเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว นักศึกษา จึงเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง สามารถควบคุมตนเองได้ นักศึกษาย่อมไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้าน วินัยนักศึกษา ดังนั้นการพัฒนานักศึกษา ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง จึงเป็นการป้องกันปัญหาทางด้านวินัยนักศึกษาด้วยเช่นกัน (สำเนา ขจรศิลป์, 2539: 111-112)

บราวน์ (Brown, 1972 อ้างถึงใน สำเนา ขจรศิลป์, 2542: 15) ได้เสนอแนวคิด ที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. นักศึกษาที่เข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา มีความแตกต่างกันหลายด้าน และความแตกต่างนั้นมีผลโดยตรงต่อประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับจากสถาบันอุดมศึกษา
2. ช่วงเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นช่วงเวลาที่นักศึกษาได้รับการพัฒนาหลายด้าน และช่วงเวลาแรกเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญมาก
3. มีโอกาสมากในโปรแกรมการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนานักศึกษา
4. ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ กลุ่มเพื่อน ที่พักอาศัย อาจารย์ และการศึกษาในชั้นเรียน มีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษามาก
5. นักศึกษาได้รับการพัฒนา อันเนื่องมาจาก ปฏิกริยาระหว่างลักษณะของนักศึกษา กับความกดดันของสภาพแวดล้อม

มิลเลอร์ และวินสตันจูเนียร์ (Miller and Winston, Jr., 1991 อ้างถึงใน สำเนา ขจรศิลป์, 2542: 16) ได้เสนอหลักการพัฒนานักศึกษาไว้ดังนี้

1. การพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสะสม ทั้งนี้เป็นเพราะบุคคล อยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทิศทางในการพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคล ถึงแม้จะมีความพยายามที่จะทำให้การพัฒนาดันถอยลง แต่การพัฒนายังคงดำเนินอยู่ใน บางลักษณะและการพัฒนายังเป็นกระบวนการที่สะสม ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยประสบการณ์ที่บุคคลเรียนรู้ในอดีต มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของบุคคลในอนาคต
2. การพัฒนาเกิดขึ้นในลักษณะที่ง่ายไปสู่ลักษณะที่ยุ่ยาก และมีความ สลับซับซ้อน หลักการข้อนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาทุกฝ่าย โดยการ

แนะนำช่วยเหลือให้นักศึกษาอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาจากระดับที่นักศึกษามีอยู่ไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

3. การพัฒนานั้นเป็นไปตามลำดับและขั้นตอนของการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีความแน่นอนและไม่คงที่ การใช้คำว่าขั้นตอน (Stage) อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ จึงควรใช้คำว่าระยะมากกว่าจะใช้คำว่าขั้นตอน มิลเลอร์ และวินสตัน จูเนียร์ ได้อ้างถึงมอนตากู (Montagu, 1981) ซึ่งได้เสนอแนะว่า "ขั้นตอนนั้น หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ต่อเนื่อง ส่วนระยะนั้น หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องจากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่งอย่างกลมกลืน จนยากที่จะสังเกตเห็นได้" โดยทั่วไปทั้งนักทฤษฎีและนักปฏิบัติ พยายามกำหนดช่วงของระยะการพัฒนาแล้วก็เรียกว่า "ขั้นตอน" จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษา หลายโครงการพบว่ากลุ่มอายุเพียงอย่างเดียวไม่สามารถกำหนดขั้นตอนการพัฒนาของนักศึกษาในวัยปกติได้ ดังนั้นบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษา จึงควรพิจารณาให้รอบคอบในการกำหนดกลุ่มพัฒนากลุ่มหนึ่งกลุ่มใดขึ้น การพัฒนาในสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล จะทำให้นักศึกษาสามารถพัฒนา ไปสู่ระดับการพัฒนาที่เหมาะสม กับศักยภาพของตนเองมากที่สุด

4. การพัฒนานักศึกษานั้น เกี่ยวข้องกับสภาพการณ์หลายอย่าง เช่น

4.1 ขนาดของสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ ที่มีนักศึกษาเกิน 20,000 คน นั้น ควรทำการแยกการพัฒนาออกเป็นคณะและภาควิชา ส่วนสถาบันขนาดเล็กที่มีนักศึกษาน้อยกว่า 2,000 คน อาจแยกการพัฒนาเป็นคณะวิชาได้

4.2 หอพักนักศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนา สถาบันซึ่งมีหอพักให้นักศึกษาส่วนมากได้พักอาศัยอยู่ในสถาบันนั้น จะทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการพัฒนา ย่อมทำให้ได้ผลการพัฒนาดีกว่าสถาบันที่ไม่มีหอพักให้นักศึกษา

5. ทุกฝ่ายในสถาบันอุดมศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนานักศึกษา การร่วมมือและการทำงานร่วมกันของบุคลากรทุกๆ ฝ่ายในสถาบัน จึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนานักศึกษา

สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2537: 74 - 76) ได้กล่าวถึงลักษณะของนักศึกษาตามขั้นพัฒนาการ ดังนี้

1. การพัฒนาการทางกาย ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย และเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นช่วงของบุคคลที่มีความเจริญเติบโตทางด้านร่างกายอย่างรวดเร็ว ในช่วงแรกของวัยนี้ ถ้าได้รับการเอาใจใส่เรื่องอาหาร การออกกำลังกาย และการพักผ่อน จะช่วยให้ร่างกายได้รับการพัฒนาสมบูรณ์ที่สุด

2. พัฒนาการทางอารมณ์ วัยรุ่นตอนต้นมักจะมีอารมณ์รุนแรง เช่น โกรธ กลัว และเจ้าคิด เจ้าแค้น ฯลฯ มักจะเปลี่ยนแปลงอารมณ์บ่อยครั้ง ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายหรือผู้ใหญ่ตอนต้น บุคคลจะมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ดีขึ้น อารมณ์ที่มักจะมีปัญหาเกิดขึ้นในวัยนี้มีสองประการ คือ ความตึงเครียด และความวิตกกังวล

3. พัฒนาการทางสังคม วัยรุ่นตอนปลายเป็นช่วงวัยที่ชอบการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักรับผิดชอบงาน ชอบอิสระ เริ่มหาประสบการณ์แปลกใหม่ บุคคลที่อยู่ในวัยนี้ ควรได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาการที่เกี่ยวกับทักษะในการปรับตัว ความจริงใจ ความสนใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การนับถือตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา วัยรุ่นตอนปลายเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางสมองสูงสุด จึงเป็นวัยที่มีความสามารถหลายอย่าง มีความจำได้ดีและมีความสามารถในการวิเคราะห์ทั้งรูปธรรมและนามธรรม

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนานักศึกษา

สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2537: 99 – 107) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบริหาร ประกอบด้วย
  - 1.1. ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา
  - 1.2. นโยบายในการพัฒนานักศึกษา
  - 1.3. การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา โดยพิจารณาคุณสมบัติของบัณฑิตที่พึงประสงค์
2. ปัจจัยด้านวิชาการ ประกอบด้วย
  - 2.1. หลักสูตรที่เปิดสอน
  - 2.2. เทคนิควิธีการสอน
  - 2.3. การวัดผลการศึกษา
  - 2.4. อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการประจำตัวนักศึกษา
3. ปัจจัยด้านกิจการนักศึกษา ประกอบด้วย
  - 3.1. กิจกรรมนักศึกษาประเภทต่างๆ เช่น กิจกรรมกีฬา ศิลปวัฒนธรรม บำเพ็ญประโยชน์ วิชาการ ฯลฯ
  - 3.2. การแนะแนวที่ช่วยให้นักศึกษารู้จักและเข้าใจ ตัวเอง เข้าใจคนอื่น และสิ่งแวดล้อม

3.3. หอพักนักศึกษาที่จะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิต

3.4. การพัฒนานักศึกษาในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา

4. ปัจจัยด้านบุคลากร ประกอบด้วย บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทำให้การดำเนินงานของสถาบันทั้งด้านการบริหารการเรียนการสอน การวิจัย และการพัฒนานักศึกษาได้ผลดี

5. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย

5.1. บริเวณของสถาบันมีความสะอาด ความร่มรื่น และสวยงาม เอื้อต่อการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา

5.2. อาคารสถานที่มีความเหมาะสม ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีความปลอดภัย และมีความสะอาด

5.3. สถานการณ์ที่บุคคลสร้างขึ้น ประกอบด้วย กฎระเบียบ วิธีปฏิบัติ และบรรยากาศในสถาบันอุดมศึกษา

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับหอพักนักศึกษา

ปัญหาหอพักนั้นเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงมาเป็นเวลานาน ซึ่งหน่วยงานราชการก็ให้ความสำคัญ คือตั้งแต่ พ.ศ. 2503 ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการจัดทะเบียนรับรองหอพักนักเรียน พ.ศ. 2503 แล้วตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน 2503 โดยให้อธิบดีกรมวิสามัญศึกษามีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนั้น (กรมวิชาการ กองการวิจัย: 1) จากนั้นในปี พ.ศ. 2507 จึงมีการจัดทำพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 ในความควบคุมของกรมประชาสงเคราะห์ (พระราชบัญญัติหอพักสำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน 2550)

ชัยวุฒิ ตันตวิณิชชานนท์ (สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2551) หัวหน้าสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดปทุมธานี กล่าวว่าปัญหาในหอพักนักศึกษาที่น่าเป็นห่วงคือ เรื่องขู่ว่าจะกระโดดตึก มั่วสุม และยาเสพติด ซึ่งหอพักนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามักไม่มีปัญหา เนื่องจากมีกฎระเบียบที่เคร่งครัด และสามารถควบคุมได้ แต่สำหรับหอพักเอกชน การควบคุมค่อนข้างยาก

2.2.1 ความเป็นมาของหอพักนักเรียน นิสิต นักศึกษาในประเทศไทย (มนตรี แยม กสิกร, 2542: 6-7)

กิจการหอพักได้เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ดังพบได้จากหลักฐานว่ากรมพระยานุพันธ์วงษ์วรเดช มีจดหมายลงวันที่ 3 มีนาคม ร.ศ. 114 ถึงพระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ (อธิบดีกรมศึกษาธิการ) ให้คำแนะนำเรื่องการจัดตั้งกรมการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนประจำ ตามคำแนะนำของมิสเตอร์คาเตอร์ (สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6) นอกจากนั้นรายงานความเห็นที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาไทยมากที่สุด ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้แก่รายงานของพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ที่ได้ทำการศึกษาระบบการศึกษาของอังกฤษมาอย่างละเอียดส่งมาทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2441 โดยมีการกล่าวถึงการจัดโรงเรียนแบบพับบลิคสกูล (Public School) แบบอังกฤษด้วย (สองทศวรรษ ทบวงมหาวิทยาลัย, 2537 : 58) สำหรับโรงเรียนแบบพับบลิคสกูล ได้มีการจัดตั้งครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2439 คือโรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก ต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ และภายหลังใช้ชื่อว่า โรงเรียนราชวิทยาลัย โดยมีการเปิดสอนและมีหอพักเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ร.ศ. 123 "มีห้องเรียน ห้องอ่านหนังสือ ห้องนอน (ซึ่งแบ่งเป็นห้องเล็กๆ อีกที ห้องนี้สำหรับนักเรียนนอนห้องละ 8 คน) โรงฝึกหัดกายภาพ โรงครัว โรงรับประทานอาหาร ห้องซักเสื้อผ้า ห้องอาบน้ำและมีสนามสำหรับนักเรียนเล่นต่างๆ มีตึกหลังหนึ่งต่างหากเป็นโรงพยาบาลนักเรียนป่วย อาจารย์รอกกับแม่เรือนมีที่อาศัยในบริเวณโรงเรียน ในห้องนอนของนักเรียน มีอาจารย์รอกนอนประจำอยู่เสมอ" (สมุทธะเปียบการโรงเรียนราชวิทยาลัย, ร.ศ. 123)

สำหรับบริการด้านหอพัก สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภา ฝั่งศรี พระวรราชเทวี ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ส่วนหนึ่ง ตั้งโรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์ขึ้นในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2439 ในบริเวณสถานที่เดียวกับโรงพยาบาลศิริราช ต่อมาในปี พ.ศ. 2451 ได้พระราชทาน ให้สร้างหอพักสำหรับพยาบาล และนักเรียนพยาบาล ซึ่งเป็นเรือนไม้สองชั้น ขึ้นบริเวณที่เป็นที่ตั้งพระรูปสมเด็จพระราชบิดาในปัจจุบัน การปกครองนักเรียนพยาบาลในหอพักนั้น มีแม่บ้านเป็นผู้ปกครองควบคุมนักเรียนด้านการกินอยู่หลับนอน ตลอดจนการอบรมสั่งสอน ให้มีระเบียบวินัย (คำบรรยายใต้ภาพของ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 30) ต่อมาเมื่อได้มีการก่อตั้งสถาบันอุดมศึกษา ก็ได้มีการจัดสร้างหอพักนักศึกษาขึ้นอีก เช่น ปี พ.ศ. 2459 ได้ก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้จัดสร้างหอพักนิสิตขึ้นใน ปี พ.ศ. 2463 เรียกว่า "หอวัง" โดยมี ขุนสมิทธิอนุสาร เป็นอนุสาสก์ ทำหน้าที่ปกครองดูแลนิสิตในหอพัก (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519 อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 30) ในปี พ.ศ. 2476 ได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้สร้าง

หอพักนักศึกษาชั้น เรียกว่า "นิคมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ การเมือง" หอพักนี้ได้เลิกล้มไปเมื่อ ปี พ.ศ. 2485 ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริเห็นวามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยังไม่มีสวัสดิการ ด้านหอพักให้นักศึกษา จึงได้พระราชทานบริเวณส่วนหนึ่งของสวนพฤกษศาสตร์ พร้อมด้วยอาคารให้ปรับปรุง ใช้เป็นหอพักนักศึกษา และโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อหอพักว่า "หอพักรัชดาภิเษก" เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2515 (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523 อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 30)

ในปี พ.ศ. 2498 ฯพณฯ พลเอกมังกรพรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ก่อตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ซึ่งถือว่าเป็น สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ตั้งนอกกรุงเทพมหานครแห่งแรกของประเทศไทย (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยบูรพาชลบุรี) ผู้ที่มาเรียนมักจะมาจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ทางวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสนจึงจัดให้มีหอพักนิสิต มีอาจารย์ปกครองดูแล แยกระหว่างหอพักนิสิตชายและหอพักนิสิตหญิง มีการจัดบริการอาหารในวิทยาลัยครบทั้งสามมื้อ มีกิจกรรมภายในหอพัก เน้นการฝึกระเบียบวินัย การพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิต จนกระทั่งปัจจุบันหอพักนิสิตของมหาวิทยาลัยบูรพาก็ยังคงจัดบริการนิสิตอย่างต่อเนื่อง แต่มีข้อจำกัดที่ว่าจำนวนนิสิตปัจจุบันมีมากกว่าความจุของหอพักที่มีอยู่ จึงกำหนดให้นิสิตชั้นปีที่ 1 ได้สิทธิ์การอยู่อาศัยในหอพักมหาวิทยาลัยก่อน

รัฐได้มีทัศนคติว่า "การก่อสร้างหอพักเป็นภาระต่อรัฐบาลในการลงทุนที่ไม่ใช่ด้านการศึกษาโดยตรง" และมีความเห็นว่า "ควรที่จะได้มีการทบทวนอัตราการจัดเก็บค่าหอพักทุกๆ แห่งในอัตราที่เหมาะสม เพราะอัตราที่จัดเก็บอยู่ในปัจจุบันต่ำกว่าความเป็นจริง และไม่ส่งเสริมให้เอกชนสนใจที่จะเข้ามาลงทุน" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ สร. 0911/1596 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2523) นอกจากนั้นรัฐได้มองเห็นปัญหาของนิสิตนักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักเอกชนนอกสถาบันการศึกษา มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม จึงได้ตราพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2507 (ราชกิจจานุเบกษา, 2507: 13) และต่อมาได้มีการขยายการบังคับใช้ออกไปยังส่วนภูมิภาค (ราชกิจจานุเบกษา, 2514: 106)

2.2.2 วัตถุประสงค์ของหอพักนักศึกษา (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 160-164)

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า หอพักนักศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีปรัชญาต่างกัน ดังนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของหอพักนักศึกษาจึงขึ้นอยู่กับปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาแห่งนั้น วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของการจัดหอพักก็เพื่อให้นักศึกษามีที่พักอาศัยที่มีความสะอาด สบายและปลอดภัย และสถาบันอุดมศึกษา

เป็นจำนวนมาก ได้เห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมของหอพักนักศึกษา ให้สามารถส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ของนักศึกษา

มุลเลอร์ (Mueller, 1961. อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 161) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดหอพักนักศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เป็นที่พักอาศัย ซึ่งนักศึกษาต้องมีที่หลับนอน ที่รับประทานอาหาร ที่มีความสะดวกสบาย ที่ไม่ห่างไกลจากชั้นเรียน และหอสมุดมาก
2. เพื่อส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งหอพักควรจัดสถานที่ อุปกรณ์และจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการศึกษา
3. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพโดยการจัดสภาพแวดล้อมและจัดฝึกอบรมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในสิ่งซึ่งนักศึกษาไม่สามารถเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะทางสังคม การควบคุมอารมณ์ และการรับผิดชอบตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านวุฒิภาวะของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของหอพักนักศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยทั่วไปไว้ดังนี้ (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 164)

1. เพื่อให้บริการด้านที่พักอาศัย ที่มีความสะอาด สะดวกสบาย และปลอดภัยแก่นักศึกษา
2. เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษา แก่นักศึกษา
3. เพื่อช่วยเสริมสร้างทักษะทางด้านสังคม แก่นักศึกษาโดยฝึกให้นักศึกษารู้จักการอยู่ร่วมกัน การเคารพสิทธิของผู้อื่น มีน้ำใจ มีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม และสามารถใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อช่วยเสริมสร้างทักษะในการทำงานร่วมกัน ในวิถีทางประชาธิปไตย โดยการส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมนักศึกษาประเภทต่างๆ
5. เพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการของนักศึกษา ในด้านสังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ โดยการจัดสภาพแวดล้อมและการฝึกอบรมในรูปแบบต่างๆ

2.2.3 ความสำคัญของหอพักนักศึกษา (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 165)

2.2.3.1 ความสำคัญต่อนักศึกษา

ก. หอพักซึ่งเป็นที่พักอาศัยมีความจำเป็นในการดำรงชีพ

สถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง ตั้งอยู่ในชนบทหรือตั้งอยู่ในเมืองหรือชุมชนที่มีขนาดเล็ก ซึ่งมีหอพักเอกชนไม่มาก นักศึกษาที่มาจากจังหวัดอื่นจึงไม่มีที่พักอาศัย จึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างหอพักให้นักศึกษา

ข. หอพักเป็นที่อำนวยความสะดวกสบายและปลอดภัยแก่

นักศึกษา หอพักเอกชนโดยทั่วไปซึ่งมุ่งจัดหอพักเพื่อผลกำไร สภาพของห้องพัก จึงมีขนาดเล็ก และขาดสิ่งอำนวยความสะดวก บางแห่งอาจไม่มีความปลอดภัยเท่าที่ควร สำหรับห้องพักของสถาบันอุดมศึกษานั้น โดยทั่วไปจัดเพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่นักศึกษา โดยมีได้มุ่งผลกำไร เช่น หอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ให้ นักศึกษาอยู่อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย นอกจากนี้ยังได้จัดอาจารย์คอยดูแลให้ความช่วยเหลือให้นักศึกษามีความอบอุ่น และมีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน

ค. หอพักช่วยให้นักศึกษาประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

สถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป จัดเก็บค่าธรรมเนียมหอพักจากนักศึกษาถูกมาก เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2525 ถึง 2535 กำหนดค่าธรรมเนียมหอพักนิสิต ภาคการศึกษา ละ 750 บาท หรือประมาณเดือนละ 180 บาท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดค่าธรรมเนียมหอพักนิสิตภาคการศึกษาละ 1,000-2,000 บาท นอกจากนั้น การพักอาศัยในหอพักเอกชนนั้น นักศึกษาต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้นอีกด้วย หอพักนักศึกษาของสถาบัน อุดมศึกษาจึงช่วยให้นักศึกษาประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางมาก

ง. หอพักช่วยให้นักศึกษาไม่เสียสุขภาพกายและสุขภาพจิต ปัญหา

การจราจรที่ติดขัดในเมืองใหญ่ ทำให้นักศึกษาที่ไม่ได้พักอาศัยอยู่ในหอพักของสถาบันอุดมศึกษา ต้องใช้เวลาในการเดินทางไปกลับ ประมาณวันละ 1 - 4 ชั่วโมง ในระหว่างการเดินทางนั้น นักศึกษาต้องเผชิญกับ อากาศที่ร้อนอบอ้าว ฝุ่นละออง และควันพิษจากท่อไอเสียรถยนต์ สภาพแวดล้อมดังกล่าว ทำให้นักศึกษาเสียสุขภาพกายและสุขภาพจิตมาก นอกจากนั้น การเดินทางทุกวันทำให้มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุและอันตรายที่อาจเกิดจากการเดินทางได้มากอีกด้วย

จ. หอพักช่วยด้านการศึกษาของนักศึกษา หอพักนักศึกษาของ

สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาให้นักศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้จัดห้องศึกษา (Study Rooms) ห้องคอมพิวเตอร์ พร้อมอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ และเครื่องพิมพ์ ห้องเขียนแบบพร้อมอุปกรณ์เขียนแบบไว้ให้นักศึกษาใช้โดยไม่คิด ค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่นักศึกษา นอกจากนั้น การอยู่ร่วมกันทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม จึงทำให้การศึกษาได้ผลดี การพักอาศัยอยู่ในบริเวณ สถาบันอุดมศึกษา ทำให้นักศึกษามีโอกาสใช้ห้องสมุดของสถาบันได้อย่างเต็มที่ การเดินทางไป เข้าชั้นเรียนก็มีความสะดวกมาก

ฉ. หอพักช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ของนักศึกษา การอยู่

หอพัก ทำให้นักศึกษาต้องห่างไกลจากการดูแลของบิดามารดา ทำให้นักศึกษามีอิสระมากขึ้น

นักศึกษาต้องดูแลตัวเอง ทั้งในด้านความประพฤติ การใช้จ่ายเงิน และการศึกษาเล่าเรียน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา และนักแนะแนวเป็นผู้ให้คำปรึกษา สภาพแวดล้อมดังกล่าว ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (Developing of Autonomy) เป็นอันมาก การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นการช่วยให้นักศึกษาเกิดทักษะในด้านสังคม และมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาในหอพัก และการเข้าฝึกอบรมในด้านต่างๆ ที่งานหอพักจัดขึ้นย่อมเป็นการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

2.2.3.2 ความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา

ก. หอพักช่วยให้การสอนของสถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพ จากสภาพการจราจรที่ติดขัดในเมืองใหญ่ และการที่นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในชนบท ไม่มีที่พักอาศัย ย่อมทำให้เกิดความยากลำบากให้แก่นักศึกษาเป็นอันมาก ความอ่อนเพลียจากการเดินทาง และเวลาที่ต้องเสียไปมาก ทำให้นักศึกษาไม่มีความพร้อมที่จะศึกษาเล่าเรียน ถ้านักศึกษาได้พักอาศัยอยู่ในหอพักของสถาบันอุดมศึกษา ปัญหาดังกล่าวก็ย่อมไม่เกิดขึ้น นักศึกษาก็มีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ข. หอพักเป็นเครื่องมือที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนานักศึกษา เนื่องจากหอพักช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี หอพักจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ในการพัฒนานักศึกษา

2.2.4 ประเภทของหอพักนักศึกษา (สำเนา ขจรศิลป์, 2539: 168-171)

หอพักนักศึกษานานาชาติ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา มีหอพักหลายประเภท แต่ละประเภทก็มีรูปแบบในการบริหารงานและความเป็นอยู่ของนักศึกษาผู้พักอาศัยแตกต่างกัน ประเภทของหอพักนักศึกษาที่เป็นแบบอย่างของหอพักนักศึกษานานาชาติ มีดังต่อไปนี้

2.2.4.1. **ดอร์มิตอรี (Dormitory)** เป็นหอพักรุ่นแรกที่มีการสร้างหอพักทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและในประเทศไทย หอพักประเภทนี้เป็นหอพักที่มีขนาดเล็ก สถาบันอุดมศึกษาได้จัดสร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการนักศึกษาในด้านที่พัก อาหาร และการอบรมระเบียบวินัยนักศึกษา

2.2.4.2 **เรสิเดนซ์เฮิลฮอลล์ (Residential hall)** เป็นหอพักนิสิตนักศึกษาขนาดใหญ่ สามารถรับนักศึกษาเข้าพักอาศัย ได้มากกว่า 1,000 คน หอพักประเภทนี้ มีบุคลากรซึ่งรับผิดชอบดำเนินงานหอพักสองฝ่ายคือ ฝ่ายจัดการด้านที่พักและอาหาร และฝ่ายที่ปรึกษา ซึ่งมีหน้าที่ดูแลให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่นักศึกษา จึงทำให้การพัฒนานักศึกษานานาชาติในหอพักได้ผลดี

2.2.4.3 แฟรเทอรินิตี้ (Fraternity) เป็นหอพักนักศึกษาชาย ซึ่งได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1776 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกาศอิสรภาพในวันที่ 4 กรกฎาคม ต่อมาในวันที่ 5 ธันวาคม ผู้ปกครองของนักศึกษากลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะดีได้รวบรวมเงินจัดตั้งหอพักนักศึกษาขึ้นหลังหนึ่งที่วิทยาลัยวิลเลียมและแมรี (William and Mary College)

2.2.4.4 เซอริที้ (Sorority) เป็นหอพักที่มีลักษณะการก่อตั้งและวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับแฟรเทอรินิตี้ แต่เป็นหอพักสำหรับนักศึกษาหญิง ซึ่งตั้งขึ้นแห่งแรกที่มหาวิทยาลัยเวอร์มอนท์ (the University of Vermont) ในปี ค.ศ. 1875 โดยตั้งชื่อสมาคมว่า ไฟ เบตา แคปปา (Phi Beta Kappa) เช่นเดียวกับสมาคมแรกของหอพักนักศึกษาชาย

2.2.4.5 หอพักประเภทช่วยเหลือกันเอง (Cooperative housing) เป็นหอพักประเภทประหยัดที่นักศึกษาต้องช่วยกันดำเนินกิจการของหอพักเองทั้งหมด นักศึกษาจึงมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก นักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักประเภทนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือนักศึกษาที่ต้องทำงานช่วยเหลือตนเอง

2.2.4.6 หอพักสหศึกษา (Coeducational housing) เป็นหอพักที่นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง พักอาศัยอยู่ในหอเดียวกัน ซึ่งมี 3 รูปแบบคือ

ก. เป็นหอพักขนาดใหญ่ที่มีสองอาคาร โดยมีห้องอาหารอยู่ระหว่างกลาง นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง พักอาศัยอยู่ในแต่ละอาคาร แต่ใช้ห้องอาหารร่วมกัน

ข. นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง พักอยู่ในอาคารเดียวกัน แต่อยู่คนละชั้นของอาคาร โดยใช้ห้องอาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกในหอพักร่วมกัน

ค. นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง พักอยู่ในชั้นเดียวกัน แต่พักอยู่คนละห้องและใช้ห้องอาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ร่วมกัน

2.2.4.7 ศูนย์ศึกษาและอาศัย (living learning center) เป็นหอพักประเภทที่เน้นการส่งเสริมการศึกษา ตัวอาคารมีขนาดใหญ่ซึ่งแยกออกเป็นสองส่วนสำหรับเป็นที่พักของนักศึกษาชาย ส่วนหนึ่งและนักศึกษาหญิงอีกส่วนหนึ่ง โดยมีห้องอาหารอยู่ระหว่างกลาง ภายในอาคารมีชั้นเรียนหลายชั้น มีห้องปฏิบัติการ และห้องทำงานของอาจารย์ มหาวิทยาลัยแห่งรัฐมิชิแกน (Michigan State University) ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกที่ได้นำเอาแนวความคิดเรื่องศูนย์ศึกษาและอาศัยมาใช้ มหาวิทยาลัยแห่งรัฐมิชิแกนตั้งอยู่ภาคเหนือของประเทศสหรัฐอเมริกา ในฤดูหนาวมีหิมะมากและอากาศหนาวเย็นมาก แนวความคิดที่จัดที่พักอาศัยและชั้นเรียนอยู่ในอาคารเดียวกัน ก็เพื่อช่วยให้นักศึกษาในศูนย์ที่พักและอาศัย ซึ่งมีจำนวนมากได้เข้าชั้นเรียนด้วยความสะดวกสบาย นอกจากเรื่องการศึกษาแล้ว หอพักประเภทนี้ยังจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนานักศึกษาในรูปแบบต่างๆ อีกมากมาย

2.2.4.8 **หอพักสำหรับผู้เรียนประจำ (Residential college)** เป็นหอพักที่ได้รับแนวความคิดที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ที่ได้ผู้เรียนอยู่ประจำจากประเทศอังกฤษ เป็นหอพักที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเป็นอาคารสองถึงสี่หลังติดกัน ภายในอาคารมีที่ทำการของคณะวิชา ชั้นเรียน ห้องทำงานของอาจารย์ ห้องสมุด ที่พักอาศัยของอาจารย์ และของนักศึกษา หอพักประเภทนี้มุ่งให้การศึกษอบรมแก่นักศึกษา ทั้งทางด้านการศึกษาวิชาชีพ ทักษะในสังคมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

2.2.4.9 **ห้องเช่าในวิทยาเขต (University Apartments)** เป็นอาคารที่มีลักษณะเป็นห้องแถวสองชั้น สร้างขึ้นในบริเวณวิทยาเขตเพื่อให้นักศึกษาที่มีครอบครัว เช่าพักอาศัย และได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างสะดวกสบาย โดยมหาวิทยาลัยคิดค่าเช่าห้องพักถูกกว่าห้องพักของเอกชน

2.2.4.10 **หอพักภายนอกวิทยาเขต (Off campus housing)** อาจเป็นหอพักหรือบ้านเช่าของเอกชน ซึ่งตั้งอยู่ภายนอกวิทยาเขต สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหอพักเอกชนที่อยู่ใกล้เคียงไว้บริการแก่นักศึกษา

2.2.5 ลักษณะที่เหมาะสมของที่พักอาศัย

ลักษณะหรือคุณสมบัติของที่พักอาศัยที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต ควรเป็นสถานที่ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายจิตใจได้ดังนี้ (อิสระ อินทรีย์ยา, 2546: 17)

2.2.5.1 **ตอบสนองความต้องการทางร่างกาย** เพื่อความเหมาะสมในการดำรงชีวิตและประกอบกิจกรรมต่างๆ นอกจากขนาดและองค์ประกอบของพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสมแล้ว ลักษณะหรือคุณสมบัติของที่พักอาศัยที่เหมาะสมควรมีมาตรฐานด้านสภาวะความน่าสบายดังนี้

ก. การถ่ายเทอากาศที่ดี เพื่อให้มีอากาศบริสุทธิ์และไม่เกิดความชื้น ควรมีช่องทางระบายอากาศไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ปิดล้อมอาคาร

ข. อุณหภูมิ อุณหภูมิที่เหมาะสมควรเป็นที่ 71.5 องศาฟาเรนไฮต์ ความชื้นสัมพัทธ์ 20 – 50 เปอร์เซ็นต์

ค. แสงสว่าง ต้องมีแสงสว่างเพียงพอ เพื่อความสะดวกในการทำงาน ปริมาณความสว่างเหมาะสมไม่เป็นอันตรายต่อดวงตา

ง. ปราศจากสิ่งรบกวนอื่น ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความรำคาญ และหากมีสิ่งรบกวนอย่างต่อเนื่อง และยาวนานอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและจิตใจได้ สิ่งรบกวนเหล่านี้ เช่น เสียง ฝุ่น ละออง กลิ่น คิว้น

2.2.5.2 **ตอบสนองความต้องการทางจิตใจ** เช่น การจัดบ้านเรือนให้เรียบง่าย สบาย สงบ มีความร่มรื่นจากต้นไม้ ที่ตั้งที่เหมาะสม ไม่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล และอุ้งถยนต์เกินไป

2.2.5.3 สามารถป้องกันอุบัติเหตุได้ ก่อสร้างด้วยวัสดุที่แข็งแรง ถาวร ไม่เป็นเชื้อเพลิง มีระบบป้องกันอัคคีภัย ก่อสร้างถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.2.5.4 สามารถป้องกันโรคติดต่อ เช่น การกำจัดขยะ น้ำเสียจากครัวเรือน การจัดห้องครัว ห้องน้ำห้องส้วม การจัดหาน้ำดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ

ที่พักอาศัยควรมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา กล่าวคือ ควรมีพื้นที่ 150 ตารางฟุต ต่อนักศึกษา 1 คนแรกและเพิ่มขึ้น 100 ตารางฟุต ต่อนักศึกษา 1 คน ที่เพิ่มขึ้น ห้องน้ำห้องส้วมต้องสะอาด มีขนาดที่เหมาะสม จำนวน ห้องส้วมเฉลี่ยควรเป็นนักศึกษา 10 คนต่อ 1 ห้องที่อยู่อาศัยต้องไม่อยู่ห่างไกลจากสถานที่ศึกษาเกินไป และต้องไม่อยู่ใกล้แหล่งที่มีสิ่งรบกวน หรือแหล่งอากาศเสีย หอพักนักศึกษาควรมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ห้องน้ำห้องส้วม ห้องกิจกรรม ห้องรับแขก ที่นั่งเล่น ห้องหรือสนามกีฬาพร้อมอุปกรณ์ ห้องอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ โรงอาหาร ห้องนอน โต๊ะ เติง ยาสამัญประจำบ้าน น้ำดื่ม และควรจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามสร้างบรรยากาศที่จะช่วยขัดเกลานักศึกษาให้มีพัฒนาการอันพึงประสงค์ ส่วนสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนร่วมห้อง เพื่อนร่วมที่พัก ผู้ดูแลที่พัก พฤติกรรมของนักศึกษาและการอยู่ร่วมกัน ต้องมีอิสระที่เหมาะสม ไม่มากจนรบกวนเสรีภาพของผู้อื่น

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530 : 3 -4) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า หอพักควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อเอื้อต่อการอยู่อาศัย การดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานและส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศทางการศึกษา ดังนั้นหอพักควรจัดให้เป็นระเบียบ สะอาด มีของใช้ที่ดี สวยงาม มีระเบียบกฎเกณฑ์ให้ทุกคนถือปฏิบัติการจัดสวัสดิการในหอพักต้องคำนึงถึงเป้าหมายในการให้หอพักเป็นเครื่องมือพัฒนานักศึกษาให้มีศักยภาพจัดหอพักให้มีความสะดวกสบาย ปลอดภัย บริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพียงพอกับความต้องการ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพักอาศัย สุขภาพสบายใจ พร้อมทั้งส่งเสริมบรรยากาศทางการศึกษา จัดบริการซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องใช้ บริการโภชนาการที่ถูกสุขอนามัยและราคาถูก จัดหน่วยบริการพยาบาลพร้อมอุปกรณ์บริการให้คำปรึกษา บริการสอนซ่อมเสริม บริการด้านศาสนา และบริการด้านศิลปวัฒนธรรม

2.2.6 ลักษณะทางกายภาพที่พักอาศัยตามข้อบัญญัติของกฎหมาย

ในการก่อสร้างต่าง ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน เช่น บ้านพักอาศัย ห้องแถว อาคารพาณิชย์ จะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามเทศบัญญัติ และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างหอพัก ซึ่งถือว่าเป็นอาคารพักอาศัยและอาคารสาธารณะ จะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย สาระสำคัญของ พระบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวข้องกับวิจัยครั้งนี้ อาจสรุปได้ดังนี้ (อิสระ อินทร์ยา, 2546: 18)

1. ห้องที่ใช้เป็นที่พักในอาคาร ต้องมีพื้นที่อย่างน้อย 9.00 ตารางเมตร ระยะด้านกว้าง ไม่น้อยกว่า 2.50 เมตร

2. ห้องนอนหรือห้องที่ใช้เป็นที่พักอาศัยในอาคาร ให้มีช่องประตูและหน้าต่างที่เปิดออกสู่ภายนอกมีเนื้อที่รวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 10.00 ของพื้นที่ห้องนั้น

3. ช่องทางเดินภายในอาคารต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1 เมตร กับมิให้เสากีดกั้นหรือมีส่วนหนึ่งส่วนใดแคบกว่านั้น ให้มีแสงสว่างให้แลเห็นได้ชัดเจน

4. อาคารที่ปลูกสร้างเกินสามชั้น นอกจากมีบันไดตามปกติแล้วต้องมีทางลงหนีไฟ อย่างน้อยอีกหนึ่งทางตามลักษณะแบบอาคารที่กำหนดให้มีไว้

5. อาคารที่สร้างเกิน 7 ชั้น ให้มีพื้นที่ลาดฟ้า เพื่อใช้เป็นทางหนีไฟทางอากาศตามสภาพที่เหมาะสม

6. ข้อบัญญัติด้านสุขาภิบาลที่สำคัญได้แก่

6.1 น้ำที่ใช้แล้วจากโรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล ตลาดสด ภัตตาคาร อาคารชุด หอพัก และอาคารที่เกี่ยวกับกิจการค้าที่รังเกียจ ซึ่งมีการระบายน้ำที่ใช้แล้วจากกิจการนั้น ต้องมีระบบกำจัดน้ำใช้แล้ว ก่อนระบายลงสู่ทางระบายน้ำสาธารณะ

6.2 อาคารที่บุคคลอาจเข้าไปพักอาศัยหรือใช้สอยได้ ให้มีสุขภัณฑ์ไว้ตามจำนวนอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าอัตราที่กำหนดไว้ กรณีหอพักกำหนดไว้ว่า หอพักจะต้องมีส้วม 1 ส้วม อ่างล้างหน้า 1 อ่าง ต่อพื้นที่หอพัก 50.00 ตารางเมตร โดยเศษของพื้นที่ถ้าเกินกึ่งหนึ่งให้คิดเป็นพื้นที่เต็ม

6.3 ห้องส้วมต้องมีพื้นที่ภายในไม่น้อยกว่า 0.90 ตารางเมตร และต้องมีความกว้างภายในไม่น้อยกว่า 0.90 เมตร ถ้าเป็นห้องอาบน้ำต้องมีพื้นที่ภายในไม่น้อยกว่า 1.50 ตารางเมตร มีลักษณะที่จะรักษาความสะอาดได้ง่าย และต้องมีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของพื้นที่ห้อง หรือมีพัดลมระบายอากาศ ห้องส้วมต้องเป็นชนิดชำระสิ่งปฏิกูลด้วยน้ำลงบ่อเกรอะ บ่อซึม การสร้างส้วมในระยะ 20.00 เมตร จากเขตคูคลองสาธารณะ ต้องสร้างเป็นส้วมถึงเก็บชนิดน้ำซึมไม่ได้ (ราชกิจจานุเบกษา. 2522)

2.2.7 การจัดสภาพแวดล้อมของหอพักนักศึกษา (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 171-179)

การจัดสภาพแวดล้อมของหอพักนักศึกษานั้น อาจพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของหอพักนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง เพราะบางสถาบันจัดตั้งหอพักไว้เพียงเพื่อเป็นที่พักอาศัยของนักศึกษาเท่านั้น บางสถาบันเน้นเรื่องการส่งเสริมการศึกษา และบางสถาบันเน้นเรื่องการพัฒนาการศึกษา ปัจจุบันแนวความคิดในเรื่องการพัฒนาการศึกษาได้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมของหอพักนักศึกษา จึงควรจัดให้นักศึกษาได้พักอาศัย

อย่างสะดวก สบายและปลอดภัย และเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษา และการพัฒนา นักศึกษาด้วย

2.2.8 การเลือกที่พักอาศัยของนักศึกษา

การพิจารณาเลือกที่พักอาศัยของนักศึกษานั้น อาจเทียบได้กับแนวความคิด เกี่ยวกับการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องรายได้เหมือนกัน และมีความจำเป็นที่ต้องการเช่าที่พักอาศัยในช่วงเวลาที่ศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.2.8.1 ความสะดวกในการเดินทาง Wingo (Wingo อ้างถึงใน อิศระ อินทร์ยา. 2546: 24) ได้ให้ความสำคัญกับ การเดินทางมากที่สุด เนื่องจาก เป็นการลดค่าใช้จ่าย และ ประหยัดเวลาในการเดินทาง การเลือกที่พักอาศัยของนักศึกษาต้องมีความสะดวกในการเข้าออก โดยเฉพาะใกล้แหล่งงานหรือโรงเรียนของบุตรหลาน ซึ่งตั้งที่อยู่อาศัยที่อยู่ติดกับถนนสายสำคัญ หรือสถานีรถไฟ จะมีความได้เปรียบในด้านการเข้าถึงเป้าหมายมากกว่าที่ตั้งที่อยู่ห่างไกลแหล่ง อำนวยความสะดวกเหล่านี้

2.2.8.2 ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม J.E. Kain (J.E. Kain อ้างถึงใน อิศระ อินทร์ยา.2546: 24) กล่าวว่าปัจจัยในการเดินทางไปยังแหล่งงาน มีความสัมพันธ์กับรายได้ กล่าวคือผู้มีรายได้สูงจะเดินทางไกลกว่าผู้มีรายได้ต่ำ ซึ่งจะใช้เวลาเดินทางไปทำงานไกลกว่า เนื่องจากกลุ่มที่รายได้ต่ำจะเลือกที่พักอาศัยที่ใกล้แหล่งงาน กลุ่มผู้มีรายได้น้อยจะให้ความสำคัญ กับราคาของที่อยู่อาศัยมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สวยงาม

2.2.8.3 ระยะเวลาในชีวิตแต่ละช่วงวัย นักศึกษาเป็นวัยหนุ่มสาว วัยศึกษาเล่าเรียน ซึ่งจะมีอิสระในการเลือกที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับความต้องการทางด้านการศึกษา Berry and Horton (Berry and Horton อ้างถึงใน อิศระ อินทร์ยา.2546: 24) ได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐาน ที่สำคัญที่สุดในการเลือกที่อยู่อาศัยไว้ว่า ได้แก่ ราคาหรือค่าเช่าที่พักอาศัย ชนิด และรูปแบบของ ที่พักอาศัย ที่ตั้งของที่พักอาศัย สภาพแวดล้อมของชุมชนและแหล่งงาน โดยปัจจัยเหล่านี้ต้องมีความสัมพันธ์ควบคู่กับเหตุผลส่วนตัวของแต่ละบุคคล วัย หรือสถานภาพของแต่ละคน B.M Moriarty (B.M Moriarty .1975: 43) ได้กล่าวถึงปัจจัยในการเลือกที่พักอาศัยว่า นอกจากปัจจัย ทางด้านเศรษฐกิจ ความสามารถในการจ่ายเงินแล้ว ปัจจัยทางด้านสังคม สถานภาพ ที่แสดงถึง คุณค่าความต้องการและความพอใจส่วนตัวก็เป็นสิ่งสำคัญ

2.2.8.4 สภาพแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต

ก. อาคารและสถานที่ตั้งหอพัก

การจัดสภาพแวดล้อมของหอพักนั้น ก่อนอื่นควรพิจารณาจากสิ่งที่ไม่มีชีวิต โดยเฉพาะสถานที่ตั้งของหอพัก ควรอยู่มุมใดมุมหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีทางสัญจรไปมา

ได้สะดวก ไม่อยู่ใกล้แหล่งเสื่อมโทรม แหล่งมั่วสุ่ม โรงงาน หรือ สถานเริงรมย์ ถ้าเป็นไปได้ ตัวอาคารควรสูงไม่เกิน 4 ชั้น และสามารถรับนักศึกษา เข้าพักอาศัยได้ประมาณ 300-500 คน เกี่ยวกับขนาดของอาคารหอพักนั้น รอดเจอร์ส (Rodgers, 1990 อ้างถึงโดยสำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 172) ได้ทำการวิจัยพบว่า หอพักที่มีขนาดใหญ่ และสูงเกิน 4 ชั้น โดยทั่วไปเป็นสภาพแวดล้อมที่ทำให้นักศึกษาต่างคนต่างอยู่ มีปฏิสัมพันธ์กันน้อย มีผลการเรียนไม่ดี และมีการทำลายทรัพย์สินของหอพักมาก ภายในหอพักควรมีอากาศถ่ายเทได้ดี มีห้องน้ำเพียงพอกับจำนวนผู้พักอาศัย มีห้องพักผ่อน ห้องเล่นเกม ห้องศึกษา (Study Rooms) ห้องอาหาร ห้องเก็บของ ห้องซักรีดเสื้อผ้า และ ห้องบรรยาย เพื่อใช้ประชุมหรือจัดกิจกรรมนักศึกษาหรือ จัดฝึกอบรมนักศึกษา ถ้าเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นการสอนทางด้านเทคโนโลยี ก็ควรจัดห้องคอมพิวเตอร์ และห้องเขียนแบบไว้บริการนักศึกษาด้วย ภายในห้องดังกล่าวควรมีอุปกรณ์ที่มีสภาพพร้อมที่ใช้งานได้

หอพักนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น สามารถแบ่งตามอายุและขนาดได้ 2 สมัย คือ หอพักสมัยเก่า ซึ่งสร้างก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นหอพักขนาดกลาง มีความสูง 2 ถึง 4 ชั้น สามารถรับนักศึกษาเข้าพักอาศัยได้ประมาณ 200 คน ส่วนหอพักสมัยใหม่ที่สร้างในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นหอพักขนาดใหญ่ มีความสูง 5 ถึง 25 ชั้น สามารถรับนักศึกษาเข้าพักอาศัยได้มากกว่า 1,000 คน ปัจจุบันมหาวิทยาลัยในประเทศไทยหลายแห่ง ได้สร้างหอพักนักศึกษาขนาดใหญ่ขึ้น คือ มีความสูงตั้งแต่ 4 ถึง 12 ชั้น สามารถรับนักศึกษาเข้าพักอาศัยได้มากกว่า 300 คน (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2542: 82)

จากผลงานวิจัยหลายโครงการพบว่า หอพักที่สูงหลายชั้น และมีระเบียบของหอพักยาวมากจะทำให้นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อหอพักลดน้อยลง มีอัตราการเสื่อมโทรม และการถูกทำลายจากนักศึกษาสูง นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมของหอพักน้อยลง แต่นักศึกษามีอิสระมาก การดูแลทำได้ยาก (Holahan&Wilcox, 1976 อ้างใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2542: 82) หอพักขนาดเล็ก และ ไม่สูงมากจะทำให้บรรยากาศสังคมดี มีความสนุกสนานผ่อนคลาย เป็นมิตร มีความอบอุ่นมากกว่าหอพักขนาดใหญ่ (Bickman, Teger, Gabriele, McLaughlin, Berger, & Sunaday, 1973 อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2542: 82)

นอกจากขนาด และความสูงของหอพักแล้ว จำนวนนักศึกษาที่พักอาศัยในแต่ละห้อง ก็ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษามาก จากผลการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างหอพักที่ให้นักศึกษาพักอาศัยอยู่สองคนกับอีกห้องหนึ่งที่ให้นักศึกษาพักอาศัยอยู่สามคน พบว่า นักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในห้องสามคนมีความรู้สึกว่ามีควมวุ่นวายสับสนมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียน นักศึกษาต้องใช้เวลาพยายามที่ต้องปรับตัวมาก

และใช้เวลาอยู่ในห้องน้อยลง (Baron, Mandel, Adams, & Griffin, 1976 อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2542: 83)

ปัญหาที่เกี่ยวกับความหนาแน่น หรือจำนวนนักศึกษาที่พักอาศัยในแต่ละห้องนั้น เป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับหอพักนักศึกษาในประเทศไทยมาก เช่น ห้องพักที่มีขนาด 4 X 5 เมตร ออกแบบให้นักศึกษาพักอาศัยจำนวน 4 คน ซึ่งนับว่ามีความหนาแน่นมากกว่าหอพักนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอเมริกัน ซึ่งมีขนาดประมาณ 4 X 4 เมตร ออกแบบให้นักศึกษาพักอาศัยจำนวน 2 คน เมื่อจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นแต่จำนวนหอพักยังมีเท่าเดิม ห้องขนาด 4 X 5 เมตร ซึ่งมีขนาดเท่าเดิมแต่ได้จัดนักศึกษาพักอาศัยจำนวน 5 ถึง 6 คน และบางครั้งอาจถึง 7 คน โดยเปลี่ยนจากการใช้เตียงชั้นเดียวเป็นเตียงสองชั้น เพื่อสามารถบรรจุนักศึกษาให้อยู่ในห้องได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องพักมีมากมาย แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ นักศึกษาไม่สามารถพักผ่อนอย่างเพียงพอกับความ ต้องการ และไม่มีสมาธิที่จะศึกษาเล่าเรียน (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2542: 83)

จากผลงานวิจัยหลายโครงการ จึงทำให้สามารถปรับสภาพแวดล้อมภายในหอพัก ซึ่งรวมถึงการจัดภายในห้องพักให้เป็นสัดส่วนของแต่ละบุคคล การตกแต่งภายในห้อง และบริเวณ ทั้งภายในและภายนอกหอพัก ให้มีชีวิตชีวา การปรับปรุงระบบการจัดนักศึกษาเข้าพักอาศัยในห้อง เดียวกัน การปรับปรุงสภาพห้องพักให้เป็นกลุ่มๆ ประมาณกลุ่มละ 10 ห้อง เพื่อให้นักศึกษาเกิดทั้ง ความรู้สึกที่ได้พักอยู่ในที่ที่เป็นส่วนตัวและมีเพื่อนอยู่ด้วยเป็นกลุ่มๆ ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในหอพัก เพื่อให้นักศึกษาเกิดความคุ้นเคยสนิทสนม เกิดความสามัคคี การปรับ สภาพแวดล้อม ดังกล่าว ทำให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น ทำให้การทำลายหอพักลดลง ทำให้นักศึกษาอยู่ในหอพักมากขึ้น และทำให้นักศึกษาต้องการพักอาศัยในหอพัก ของมหาวิทยาลัย มากขึ้น (Vinsel, Brown, Altman & Foss, 1980 อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2542: 84) ทำให้ผล การศึกษาของนักศึกษาดีขึ้น (West, Warner, and Schrodler, 1979 อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์ , 2542: 84)

ปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สำคัญที่เกิดขึ้นในสถาบัน อุดมศึกษาไทย ได้แก่ การระบายอากาศ ทิศทางลม ทิศทางของแสงแดด สถานที่ตั้งของอาคาร ความสะอาด และมาตรการการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ใน บริเวณที่มีอากาศร้อน อาคารบางหลังอาจมีปัญหากับการออกแบบก่อสร้าง เช่น การ ระบายอากาศ ทิศทางลม ทิศทางของแสงแดด ซึ่งทำให้ภายในห้องมีอากาศร้อนอบอ้าว จึงทำให้ มีผลกระทบต่อการทำงาน และการพักผ่อนของบุคคล นอกจากนั้นอาคารที่ตั้งอยู่ใกล้กับถนนที่มี การจราจรหนาแน่น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมอื่นๆ เช่น เสียง อากาศเป็นพิษ ซึ่งมีผลต่อสภาพร่างกาย และประสิทธิภาพการทำงานของบุคคล สำหรับปัญหาที่เกี่ยวกับการ จัดการอาคาร อันได้แก่ การรักษาความสะอาด และมาตรการการรักษาความปลอดภัยก็เป็น

ปัญหาที่สำคัญ หอพักบางแห่งขาดการดูแลในเรื่องความสะอาดทั้งห้องน้ำและห้องนอน ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพของนักศึกษา นอกจากนี้ หอพักที่มีขนาดใหญ่มีความสูงมาก โดยทั่วไปยังขาดมาตรการที่เกี่ยวกับการเตือนภัยในกรณีที่เกิดอัคคีภัย ซึ่งมีผลโดยตรงต่อชีวิตของนักศึกษา (สำเนา วิชาการศิลป์, 2542: 84)

ข. สิ่งอำนวยความสะดวกในหอพัก

สภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต ที่สำคัญ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในหอพัก ทั้งในห้องพัก และบริเวณหอพัก สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก ควรมีเตียงนอน ที่นอนหมอน และเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ จึงควรมีตู้เสื้อผ้าที่นอน และ ปลอกหมอน พร้อมบริการซักรีดให้ทุกอาทิตย์ ของใช้ในห้องพักที่สำคัญ ได้แก่ โต๊ะเขียนหนังสือพร้อมเก้าอี้ โคมไฟสำหรับดูหนังสือ ชั้นวางหนังสือ และตู้ใส่เสื้อผ้า เป็นต้น สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณหอพัก ได้แก่ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ โทรศัพท์สาธารณะ โทรศัพท์ทางไกล น้ำดื่ม หนังสือพิมพ์รายวัน และ ตู้ยาประจำหอพัก เป็นต้น

ค. การจัดบริการอาหารในหอพัก

หอพักนักศึกษาในประเทศไทย ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดอาหารไว้บริการนักศึกษา แต่หอพักนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งก็จัดอาหารไว้บริการนักศึกษาในหอพัก โดยได้จัดสถานที่จำหน่ายอาหาร ไว้ให้ผู้ที่ต้องการจำหน่ายอาหาร มาทำการประกอบอาหารจำหน่ายให้นักศึกษา หอพักที่มีอาหารจำหน่ายแก่นักศึกษานั้น เป็นหอพักที่ตั้งอยู่ไกลจากโรงอาหาร จึงเป็นการไม่สะดวก สำหรับนักศึกษาในหอพัก ที่ต้องเดินทางไปรับประทานอาหารที่โรงอาหาร การประกอบอาหารเพื่อจำหน่ายในหอพัก มักทำให้บริเวณหอพักสกปรก กลิ่นจากการประกอบอาหารยังก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่ดีในบริเวณหอพักอีกด้วย

การจัดบริการอาหารในหอพัก จึงต้องคำนึงถึง ความสะอาด เป็นประการสำคัญ การจัดระบบที่ดีสำหรับการทิ้งขยะ เศษอาหาร และน้ำล้างภาชนะเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง นอกจากนั้น สถานที่ประกอบอาหารและสถานที่จำหน่ายอาหาร ควรจัดให้มีความสะอาดสวยงาม และพยายามป้องกันไม่ให้เกิดกลิ่นจากการประกอบอาหาร รบกวนผู้อยู่อาศัยในหอพัก การประกอบอาหารก็ควรยึดหลักการสุขาภิบาลอาหาร เพื่อให้อาหารมีความสะอาดที่ปราศจากเชื้อโรค และสารพิษ ผู้ประกอบอาหาร และผู้เกี่ยวข้องกับจำหน่ายอาหาร ควรได้รับการตรวจรักษาโรคติดต่ออย่างสม่ำเสมอ บริการหอพักควรกำหนดระเบียบการแต่งกายของผู้ประกอบอาหาร และผู้จำหน่ายอาหาร ให้มีความสะอาด และถูกสุขลักษณะการจัดการที่เกี่ยวกับการจัดบริการอาหารในหอพักเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนต้องอาศัยความรู้ในด้านสุขาภิบาลอาหาร และต้องคอยดูแลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้นักศึกษาได้รับประทานอาหารที่สะอาด โดยไม่ทำให้บริเวณหอพักสกปรกอันเนื่องมาจากการจัดจำหน่ายอาหารในหอพัก

2.2.8.5 สภาพแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งที่มีชีวิต

ก. สนามหญ้าและต้นไม้

สภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งที่มีชีวิต ที่ควรพิจารณาเป็นอันดับแรกได้แก่ต้นไม้ บริเวณหอพัก ซึ่งควรทำการออกแบบทางภูมิสถาปัตยกรรม ให้มีไม้ดอกไม้ประดับ และต้นไม้ที่สามารถให้ร่มเงาที่ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ทั้งความสวยงาม และความร่มรื่น การปลูกต้นไม้บริเวณอาคารทำให้เกิดร่มเงาที่สามารถลดความร้อนจากแสงแดด การคายน้ำและก๊าซออกซิเจนของต้นไม้ในตอนกลางวัน ช่วยทำให้บรรยากาศบริเวณหอพักร่มเย็นสดชื่น สิ่งที่ต้องระวังสำหรับการปลูกต้นไม้ใกล้อาคารก็คือ ต้องคอยตกแต่งกิ่งไม้อยู่เสมอ เพราะถ้าปล่อยให้กิ่งไม้เสียดสีกับตัวอาคาร ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายกับตัวอาคารได้ นอกจากนี้ การดูแลรักษาสนามหญ้าบริเวณหอพักให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ นั้น นอกจากจะทำให้เกิดความสวยงามแล้ว ยังเป็นการลดอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักศึกษาได้อีกด้วย

ข. สัตว์เลี้ยง

สภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งมีชีวิตอีกอย่างหนึ่ง คือ สัตว์ หอพักนักศึกษาทุกแห่งไม่อนุญาตให้มีการเลี้ยงสัตว์ในหอพัก หรือ นำสัตว์เลี้ยงเข้าไปในหอพัก ทั้งนี้เพราะอาจก่อให้เกิดอันตราย หรือ อาจทำความรำคาญให้แก่ผู้พักอาศัย หอพักนักศึกษาบางแห่ง ปล่อยให้สุนัขจรจัดที่อาศัยอยู่ในบริเวณหอพักเพิ่มจำนวนมาก จนก่อให้เกิดความรำคาญ และเป็นอันตรายแก่ผู้พักอาศัย อันตรายที่เกิดจากสุนัขจรจัดที่สำคัญคือ "โรคพิษสุนัขบ้า" ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากกับมหาวิทยาลัยบางแห่งมาแล้ว จึงมีความจำเป็นที่ต้องป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว

ค. นักศึกษาและบุคลากรของบริการหอพัก

สภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่สำคัญที่สุด คือ คน อันได้แก่นักศึกษาที่พักอาศัยในหอพัก และบุคลากรของบริการหอพัก การจัดนักศึกษาเข้าห้องพักแต่ละห้อง ควรให้มีความเหมาะสมกับขนาดของห้องพัก นักศึกษาหนึ่งคนควรใช้พื้นที่ในห้องพักประมาณ 5 - 7 ตารางเมตร ถ้านักศึกษาอยู่กันอย่างแออัด ก็เกิดสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนของนักศึกษา ดังที่เป็นปัญหาอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งในปัจจุบัน สำหรับบุคลากรของบริการหอพักนั้น ควรมีจำนวนที่เพียงพอและมีความรู้ความสามารถดีพอที่จะทำให้งานหอพักนักศึกษา บรรลุตามวัตถุประสงค์

2.2.8.6 สภาพการณ์ที่บุคคลสร้างขึ้นในหอพัก

ก. ชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษาในหอพัก

สภาพการณ์ที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาในหอพักนั้น มีหลายอย่างที่สำคัญที่สุด คือ ชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษาในหอพัก ซึ่งบุคลากรของบริการหอพัก ต้องจัด และดำเนินการให้นักศึกษามีความสะดวก สบายและปลอดภัย ต้องจัดปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน

และการพัฒนานักศึกษา ซึ่งเกิดขึ้นกับหอพักนักศึกษาหลายแห่ง เช่น การพนัน การเสพของมึนเมา และยาเสพติด ตลอดจนปัญหาทางเพศ บุคลากรของหอพักต้องดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อให้ นักศึกษาอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และปฏิบัติตามระเบียบของ หอพักอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้หอพักนักศึกษามีบรรยากาศส่งเสริมต่อการเรียนการสอน และการพัฒนานักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ข. กิจกรรมนักศึกษาในหอพัก

บริการหอพักนักศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมให้นักศึกษาที่พักอาศัยในหอพัก ช่วยกันจัดกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตัวของนักศึกษา และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ในด้านต่างๆ ของนักศึกษา เนื่องจากกิจกรรมนักศึกษามีมากมายหลายประเภท กิจกรรมโดยทั่วไป มีประโยชน์แก่นักศึกษามาก แต่กิจกรรมบางอย่าง เช่น กิจกรรมการต้อนรับน้องใหม่ในหอพักที่ใช้ วิธีการรุนแรง คือ มีการใช้คำพูดข่มขู่ มีการบังคับขู่เข็ญและลงโทษน้องใหม่ด้วยวิธีการต่างๆ เป็น กิจกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหากับนักศึกษาใหม่และบุคลากรของบริการหอพักมาก หอพักนักศึกษาที่มี ปัญหาดังกล่าว ควรหาทางแก้ไข ส่วนหอพักที่ยังไม่มีปัญหาก็ควรหาทางป้องกันไม่ให้นักศึกษาจัด กิจกรรมต้อนรับน้องใหม่ ด้วยวิธีการรุนแรงดังกล่าว สำหรับกิจกรรมที่ควรส่งเสริม ให้นักศึกษา ในหอพักจัดขึ้น มีดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบ และทำงานร่วมกันตามระบอบ ประชาธิปไตย งานหอพักควรสนับสนุนให้ มีการเลือกตั้งคณะกรรมการประจำหอพัก เพื่อร่วมมือ ประสานงานกับบุคลากรของบริการหอพัก และจัดกิจกรรมต่างๆ ในหอพัก

2) กิจกรรมด้านวิชาการ เนื่องจากบริการหอพัก ได้จัดสถานที่ เช่น ห้อง สำหรับศึกษา ห้องฝึกอบรม หรือห้องบรรยายไว้แล้ว นักศึกษาจึงมีความสะดวก ที่จะใช้สถานที่ ดังกล่าว เพื่อจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมวิชาพื้นฐาน ที่นักศึกษามักมีปัญหา เช่น วิชาเคมี วิชา คณิตศาสตร์ และ วิชาสถิติ เป็นต้น นักศึกษาอาจศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้การศึกษา ทบทวนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) กิจกรรมด้านกีฬา การพักอาศัยในหอพักของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่ง ตั้งอยู่ในบริเวณวิทยาเขต ทำให้นักศึกษามีโอกาสใช้สถานที่ และอุปกรณ์ด้านกีฬาของ สถาบันอุดมศึกษา เพื่อเล่นกีฬาอย่างเต็มที่ ภายในบริเวณหอพักยังมีห้องเล่นเกม ซึ่งโดยทั่วไปเป็น เกมเบาๆ เช่น เทเบิลเทนนิส และ หมากกระดาน ประเภทต่างๆ จึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาเล่น กีฬาเพื่อการออกกำลังกาย และ ส่งเสริมให้มีการแข่งขันกีฬาระหว่างหอพักต่างๆ เพื่อเสริมสร้าง เจตคติ และ ทักษะในการเล่นกีฬาแก่นักศึกษา

4) กิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรม หอพักนักศึกษาโดยทั่วไปมี นักศึกษา จากภาคต่างๆ มาอยู่ร่วมกัน การส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรม จึงทำได้ง่าย

โดยส่งเสริมให้นักศึกษา ที่มีภูมิลำเนาจากภาคต่างๆ ของประเทศ เช่น ภาคเหนือ ภาคอีสาน หรือ ภาคใต้ ได้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น อาหาร การแต่งกาย และการละเล่น เป็นต้น นอกจากนี้วัฒนธรรมประจำภาค ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ เช่น วันวิสาขบูชา วันสงกรานต์ ก็ควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำ สำหรับวัฒนธรรมต่างชาติที่สำคัญที่นักศึกษาควรรู้ ได้แก่ วัฒนธรรมของญี่ปุ่น อเมริกัน อังกฤษ และ เยอรมัน เป็นต้น ซึ่งอาจส่งเสริมให้นักศึกษาจัดฉายภาพยนตร์ หรือวีดีโอในวันสุดสัปดาห์

5) กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ เนื่องจากชมรมกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ของนักศึกษาโดยทั่วไป ออกไปทำกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ภายนอกสถาบัน โดย การไปช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดาร การบำเพ็ญประโยชน์ภายในสถาบันอุดมศึกษา จึงมีน้อยมาก จึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ภายในสถาบัน เช่น การร่วมมือทำความสะอาดบริเวณสถาบัน หรือ การจัดให้มีการประกวดความสะอาด และความ เป็นระเบียบระหว่างหอพักต่างๆ หรือ การปลูกต้นไม้ภายในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิด ประโยชน์ทั้งต่อนักศึกษา และสถาบันอุดมศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวน นักศึกษาไม่มาก การจัดกิจกรรมนักศึกษาในหอพัก ควรพิจารณากิจกรรมนักศึกษาทั้งหมด ของ สถาบันอุดมศึกษา เพื่อไม่ให้เกิดการจัดกิจกรรมที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างกิจกรรมนักศึกษาในหอพักกับ กิจกรรมที่องค์การนักศึกษา สโมสรนักศึกษา หรือ ชมรมนักศึกษาจัดขึ้น

ค. การฝึกอบรมนักศึกษา

การฝึกอบรมนักศึกษาในหอพักมีความสำคัญ และมีความจำเป็นมาก เพราะ หอพักเป็นที่รวมของนักศึกษาจากคณะวิชาต่างๆ และในแต่ละวันนักศึกษาได้ใช้เวลาอยู่ในหอพัก มาก หอพักจึงเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสม ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานักศึกษาให้เป็น บุคคลที่มีความสมบูรณ์ โครงการฝึกอบรมนักศึกษาในหอพักมีมากมาย ที่สำคัญที่ควรจัดฝึกอบรม มีดังนี้

- 1) โครงการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ในหอพัก
- 2) โครงการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อเสริมสร้างทักษะในการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา
- 3) โครงการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อการเลือกอาชีพและ การกำหนด เป้าหมายในชีวิต
- 4) โครงการให้คำปรึกษากลุ่มเกี่ยวกับการคบเพื่อน
- 5) โครงการฝึกเป็นผู้นำ
- 6) โครงการฝึกสมาธิ

- 7) โครงการฝึกทักษะทางสังคม
- 8) โครงการเพิ่มทักษะในการรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต
- 9) โครงการเพิ่มพูนความรู้ด้านสังคมและการเมือง
- 10) โครงการในลักษณะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา และนักศึกษา

ให้ความสนใจ

การฝึกอบรมนักศึกษาตามโครงการดังกล่าวนี้ บริการหอพักควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้ได้วิทยาการที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งจะทำให้โครงการฝึกอบรมนักศึกษาเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาอย่างแท้จริง

สภาพแวดล้อมของหอพักนักศึกษา ที่ขาดการเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายหอพัก ปล่อยให้หอพักนักศึกษาเป็นแหล่งมั่วสุมทางอบายมุข เช่น มีการดื่มสุรา และเล่นการพนัน เมื่อนักศึกษาดื่มสุราจนมีอาการมึนเมา ก็อาจเกิดการทะเลาะวิวาท หรืออาจมีการทำลายทรัพย์สินของหอพัก การเล่นการพนัน ยังก่อให้เกิดปัญหาการลักขโมยตามมาอีกด้วย (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 112)

สำหรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักศึกษาเช่นกัน จากผลการวิจัยหลายโครงการพบว่าหอพักนักศึกษาที่มีขนาดใหญ่ มีความสูงหลายชั้น ทำให้นักศึกษาพักอาศัยอยู่กันในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่มีความอบอุ่น และมีปัญหาเกี่ยวกับการทำลายทรัพย์สินของหอพักมาก (Bickman, Teger, Gabriele, Mclaughlin, Berger&Sunaday, 1973 อ้างถึงใน สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 113)

การป้องกันปัญหาทางวินัยของนักศึกษาในหอพักนักศึกษานั้น ควรเริ่มตั้งแต่การจัดนักศึกษาเข้าหอพัก ถ้าไม่ใช่หอพักที่มีความจำเป็นทางด้านการเรียนการสอน เช่น หอพักของคณะแพทยศาสตร์ หรือพยาบาลศาสตร์ ก็ควรจัดให้นักศึกษาหลายๆ คณะวิชาอยู่ร่วมกันในห้องพักแต่ละห้องก็ควรจัดให้นักศึกษาต่างคณะวิชาและต่างชั้นปีอยู่ด้วยกัน เพื่อให้แต่ละห้องมีรุ่นพี่รุ่นน้อง และมีเพื่อนต่างคณะวิชา นอกจากนั้นก็ควรส่งเสริมให้นักศึกษาในแต่ละหอพักทำกิจกรรมนักศึกษาด้วยกัน ส่งเสริมให้นักศึกษาร่วมกันสร้างสังคมในหอพัก ให้เป็นสังคมที่มีความอบอุ่น ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การพัฒนาสภาพแวดล้อมด้วยวิธีการดังกล่าว ย่อมทำให้นักศึกษาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัญหาการทำลายทรัพย์สินของหอพัก ปัญหาลักขโมย ปัญหาการทะเลาะวิวาท ก็ย่อมจะลดลงเป็นอันมาก การจัดให้นักศึกษาต่างคณะวิชาอยู่ร่วมกันทำให้นักศึกษามีความสนิทสนมกัน จึงเป็นการป้องกัน การทะเลาะวิวาทของนักศึกษาระหว่างคณะวิชาได้เป็นอย่างดี การจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา จึงเป็นวิธีการป้องกันปัญหาทางวินัยนักศึกษาที่ได้ผลดีอีกวิธีหนึ่ง (สำเนาฯ ขจรศิลป์, 2539: 113)

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการหอพักนักศึกษา

การจัดการหอพักนิสิตนักศึกษา มีแนวคิดที่สำคัญ ที่เป็นต้นเหตุแห่งการออกแบบ โปรแกรมการจัดการหอพักนิสิตนักศึกษา คือ (Grimm, 1993: 248-258 อ้างถึงใน มาณี ไชยธีรานวัฒน์ศิริ, 2543: 10-11)

2.3.1 แนวคิดการจัดการที่พักให้เป็น "ที่พักเพื่อสาระชีวิต" (thematic housing) การ จัดที่พักลักษณะนี้ มีความมุ่งหมายสำคัญที่จะจัดบุคคลที่มีคุณลักษณะความสามารถเท่าๆ กัน มาพักอาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น นิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจร่วมกัน นักเรียนทุน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อมุ่ง สร้างบรรยากาศที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ทำให้เกิดความใกล้ชิดกับผู้ที่มีความสำเร็จสูง ด้วยกันเอง แต่ลักษณะของการจัดที่พักลักษณะนี้ได้มีข้อถกเถียงถึงประเด็นที่ว่า การจัดที่พักแบบ เน้นความเป็นเอกพันธ์ของกลุ่ม (homogeneous group) กับการจัดที่พักแบบเน้นความ หลากหลายของกลุ่ม (heterogeneous group) ว่าจะมีส่วนส่งผลต่อนิสิตนักศึกษาได้ หลากหลายแง่มุม

2.3.2 แนวคิดการจัดที่พักให้เป็น "ที่พักเพื่อการศึกษาาร่วมกัน" (coeducational housing) การจัดที่พักลักษณะนี้เกิดจากการที่มีการเรียกร้องให้จัดที่พักให้เป็น "ธรรมชาติ" ในการ ที่จะช่วยกันศึกษาไม่แยกด้วยเพศ จึงมีหลายมหาวิทยาลัยทดลองจัดที่พักในลักษณะที่มีอาคาร ที่พักชาย-หญิง เชื่อมต่อกัน มีบางส่วนที่ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกัน เช่น ห้องอาหาร ส่วน การบริการ เป็นต้น

2.3.3 แนวคิดการจัดที่พักเป็น "ศูนย์ศึกษาและอาศัย" (living-learning centers) การจัดที่พักลักษณะนี้ ริเริ่มที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน ประมาณปี ค.ศ. 1960 โดยมีความมุ่งหมาย ที่จะจัดที่พัก เพื่อให้โอกาสนิสิตนักศึกษาได้ใช้ความพยายามศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มกำลัง ความสามารถ โดยปราศจากอุปสรรคขวางกั้นใดๆ แนวคิดการจัดที่พักแบบศูนย์ศึกษาและอาศัย เป็นแนวคิดที่สนับสนุนประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้ตามอัธยาศัย ส่วนประกอบสำคัญ ของการจัดที่พักแบบนี้ คือ

2.3.3.1 มีโปรแกรมเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาตามความต้องการของนิสิตนักศึกษา

2.3.3.2 มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และประสบการณ์คอยจัดการโปรแกรม

2.3.3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกทุกประการถูกออกแบบมาเพื่อสนองตอบต่อกลุ่ม

ผู้พักอาศัยเป็นสำคัญ

2.3.4 แนวคิดการจัดที่พักเป็น "ที่พักแห่งความร่วมมือร่วมใจ" (co-op housing) การจัดที่พักลักษณะนี้เป็นการจัดที่พักภายในมหาวิทยาลัย แต่นิสิตนักศึกษาที่พักอาศัยจะต้อง ร่วมมือร่วมใจประสานสามัคคีจัดการบริหารงานกันเองภายใน การจัดที่พักลักษณะนี้เป็นที่ดึงดูด

ใจมากสำหรับนิสิตนักศึกษาที่มีรายได้น้อย ซึ่งพวกเขาจะต้องช่วยกันทำงาน นับตั้งแต่การทำความสะดวก การดูแลทั่วไป ปัจจัยสำคัญของการจัดที่พักลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญ ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการจัดการ การจัดที่พักลักษณะเช่นนี้ มีการจัดที่มหาวิทยาลัยฟลอริดา (University of Florida) แต่ต่อมาก็ต้องปิดหอพักที่ให้นิสิตนักศึกษาจัดการกันเองลง เพราะไม่มีนิสิตนักศึกษาเข้ามาร่วม

2.3.5 แนวคิดการจัดที่พักเป็นแบบ “ระบบชุมชนย่อย” (house system) การจัดที่พักลักษณะนี้เป็นการจัดที่พักเน้นการสร้างชุมชนหรือกลุ่มย่อยๆ ภายในอาคารที่พักที่มีอยู่แล้ว โดยอาจจะแบ่งเป็นหน่วยย่อยประมาณกลุ่มละ 40-80 คน แล้วตั้งชื่อกลุ่ม การจัดกลุ่มลักษณะเช่นนี้จะช่วยทำให้เกิดความสัมพันธ์ภายในกลุ่มได้ง่ายขึ้น และกลุ่มนี้สามารถเปลี่ยนและสร้างขึ้นใหม่ได้ทุกภาคเรียน มีการทดสอบจัดที่พักลักษณะเช่นนี้ที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐไอโอวา (Iowa State University) เมื่อประมาณปี ค.ศ. 1949 และมีการจัดเช่นเดียวกันที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University)

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2525: 95 อ้างถึงใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543: 12) ได้กล่าวว่า การจัดหอพักในสถาบันการศึกษา สามารถจัดเป็นศูนย์กลางสำหรับพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้งทางด้านบุคลิกภาพ ทัศนคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนด้านวิชาการ การพัฒนานั้นจะอยู่ในรูปของกิจกรรมต่างๆ ทางวิชาการ กีฬา สันทนาการ บำเพ็ญประโยชน์ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการมีระเบียบวินัย โดย สโตนเนอร์ และโยกี (Stoner and Yokie, 1971: 35 อ้างถึงใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543: 12) ได้จำแนกคุณลักษณะของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ควรส่งเสริมให้มีขึ้น คือ ความมีวินัยในตนเอง สมรรถนะทางการเรียน ความรู้สึกรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อ เสียสละ ความเป็นผู้นำ และสุขภาพพลานามัยที่ดี นอกจากนี้ ซอลเตอร์ (Salter, 1976: 73 อ้างถึงใน มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ, 2543: 12) มีความเห็นว่า การจัดหอพักในสถาบันการศึกษานั้น ถ้าจัดเป็นระบบและมีโครงสร้างแล้วจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นศิษย์ (Educated man)

2.4 แนวคิดและนโยบายการจัดหอพักของมหาวิทยาลัยรังสิต

หอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การให้บริการที่พักอาศัย ที่มีความปลอดภัยสูงสุดแก่นักศึกษา สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการศึกษาให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ทั้งนี้หอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตไม่เพียงแต่เป็นที่พักอาศัยเท่านั้น แต่ยังมีจุดมุ่งหมายที่จะเป็นรูปแบบของศูนย์ศึกษา อาศัย และเอื้ออาทร โดยสนับสนุนงานด้านวิชาการของมหาวิทยาลัย ควบคู่ไปกับการสร้างทักษะชีวิต สังคม ประสบการณ์ และบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ให้กับนักศึกษา เพื่อได้บัณฑิตที่มีคุณภาพ (สำนักงานหอพักมหาวิทยาลัยรังสิต, 2551: 1)

ปัจจุบันหอพักมหาวิทยาลัยรังสิตมีรูปแบบเป็นศูนย์กลางการศึกษาและที่พักอาศัยเน้นการให้บริการและการพัฒนานักศึกษาให้เกิดความงอกงาม ด้านการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในขอบเขตที่เหมาะสม รู้จักการพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักศึกษาให้รู้จักสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง คิดเป็น และสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้ (สำนักงานหอพักมหาวิทยาลัยรังสิต, 2551: 2)

1. การจัดสิ่งแวดลอมภายในหอพักให้เกิดความเป็นระเบียบวินัยและความสะอาดสวยงาม
2. การสร้างสิ่งแวดลอมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
3. การจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่พัฒนาทักษะทางสังคม
4. การจัดให้มีโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสม
5. การจัดให้มีนันทนาการ
6. การส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดี
7. การจัดให้มีการพัฒนาการเป็นผู้นำ
8. การจัดให้มีการแนะแนวด้านต่างๆ
9. ปรับปรุงอาคารหอพัก และระบบสาธารณูปโภคให้คงสภาพที่ดีและน่าอยู่ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของหอพักมหาวิทยาลัยรังสิต (สำนักงานหอพักมหาวิทยาลัยรังสิต, 2551: 3)

1. เพื่อให้บริการด้านที่พักอาศัย ให้สะดวกสบาย และปลอดภัยแก่นักศึกษา
2. เพื่อให้เป็นที่พักอาศัยแก่นักศึกษา ที่มีความจำเป็นและอำนวยความสะดวกต่อการศึกษา
3. เพื่อให้ให้นักศึกษาได้อยู่ร่วมกันในที่พักที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการศึกษา
4. เพื่อฝึกฝนให้นักศึกษารู้จักการอยู่ร่วมกัน เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ มีความสามัคคี
5. เพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีบุคลิกภาพที่ดี และมีจริยธรรม ระเบียบวินัยที่ดี
6. เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาแก่นักศึกษา

นอกจากหอพักของมหาวิทยาลัยเองแล้ว บริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัยรังสิตยังมีหอพักเอกชน อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหอพักเอกชนนั้นมีส่วนหนึ่งที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายหอพักมหาวิทยาลัยรังสิต โดยทางมหาวิทยาลัยรังสิตจะช่วยเหลือหอพักที่เข้าร่วมโครงการ โดยการ

ประชาสัมพันธ์หอพักให้กับนักศึกษา เมื่อนักศึกษาป่วย ทางมหาวิทยาลัยจะมีรถพยาบาลในการช่วยเหลือ และหากนักศึกษามีความประพฤติไม่เหมาะสม ทางหอพักเครือข่ายสามารถแจ้งกับทางสำนักงานหอพักมหาวิทยาลัยรังสิตได้ ในขณะที่เดียวกันหากหอพักเอกชนไม่ทำตามกฎระเบียบของทางสำนักงานหอพักมหาวิทยาลัยรังสิตแล้วนั้น นักศึกษาก็มีสิทธิ์แจ้งเรื่องร้องเรียนได้ที่สำนักงานหอพักมหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อที่ทางมหาวิทยาลัยจะได้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริง และหากเป็นจริง ขั้นแรกจะทำการตักเตือนหอพักเครือข่าย หากหอพักเครือข่ายยังไม่เปลี่ยนแปลงแก้ไข ทางมหาวิทยาลัยรังสิตก็จะปลดการเป็นหอพักเครือข่ายมหาวิทยาลัยรังสิตต่อไป โดยมหาวิทยาลัยรังสิตไม่ได้เก็บค่าบริการจากหอพักเครือข่าย แต่ทางหอพักเครือข่ายจะต้องดูแลนักศึกษา และทำตามกฎระเบียบของทางหอพักมหาวิทยาลัยรังสิตเป็นการแลกเปลี่ยน ซึ่งถือว่ามหาวิทยาลัยรังสิตเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่สร้างแนวความคิดเครือข่ายหอพักนักศึกษา (นันทนา กุญชร ณ อยุธยา, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2551)

ในปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยรังสิตมีหอพักเครือข่ายอยู่ 26 แห่ง ซึ่งการแนะนำนักศึกษาเข้าพักในหอพักแต่ละแห่งนั้น จะดูความเหมาะสม เช่น หอพักนักศึกษานั้นควรอยู่ใกล้กับคณะเรียนของนักศึกษา และการที่จะรับหอพักใดมาเป็นเครือข่ายนั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์การรับอย่างชัดเจน รวมทั้งเมื่อรับมาเป็นเครือข่ายแล้วทางหอพักเอกชนจะต้องทำตามกฎระเบียบของทางมหาวิทยาลัยและกฎระเบียบของทางราชการอย่างเคร่งครัด โดยทางมหาวิทยาลัยจะส่งเจ้าหน้าที่และอาจารย์เข้าตรวจสอบและเยี่ยมเยียนหอพักเป็นประจำทุกเดือน (นันทนา กุญชร ณ อยุธยา, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2551)

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัยของนักศึกษา

2.5.1 การศึกษาหอพักของมหาวิทยาลัยและหอพักเอกชน

2.5.1.1 ปาการ สุวรรณธาดา (2537) ศึกษา "การศึกษาความต้องการที่พักอาศัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น" มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะสภาพความเป็นอยู่ของนักศึกษา ศึกษาปัญหาความพึงพอใจ และความต้องการเกี่ยวกับที่พักอาศัยของนักศึกษา ผลการวิจัย คือ นักศึกษาส่วนใหญ่ พักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัย โดยมีบางส่วนอาศัยอยู่โดยไม่ได้รับสิทธิ์ รongลงไปพักอาศัยในที่พักอาศัยให้เช่าของเอกชน ปัญหาของนักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัยคือ 1. ความปลอดภัยในทรัพย์สิน 2. เสียงรบกวน 3. ห้องน้ำ, ห้องส้วม ด้านความพึงพอใจ นักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัยมีความพึงพอใจมากในเรื่องที่ตั้ง ส่วนนักศึกษาที่พักอาศัยในที่พักอื่นๆ ที่ไม่ใช่หอพักของมหาวิทยาลัยนั้น พบว่าปัญหาความสะดวกในการเดินทาง เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกที่พักอาศัยของนักศึกษา คือ 1. ความปลอดภัย 2. ราคาค่าใช้จ่าย 3. ความสะดวกสบายในการพักอาศัย สำหรับความ

ต้องการของนักศึกษา คือ 1. สร้างห้องพักให้เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา 2. ลดความแออัดของห้องพักโดยจัดให้นักศึกษาเข้าอยู่ตามความเหมาะสมกับขนาด และอุปกรณ์ในห้องพัก 3. เพิ่มการดูแลความปลอดภัยของนักศึกษารวมทั้งทรัพย์สินของนักศึกษาด้วย

2.5.1.2 กาญจนา แก้วแหยม (2539) ศึกษา “สภาพปัจจุบันและความต้องการที่พักอาศัยของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีและพระจอมเกล้าธนบุรี” การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพที่พักอาศัยในปัจจุบัน ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกที่พักอาศัยและความต้องการที่พักอาศัยของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่นิยมย้ายที่พักอาศัยจากภูมิลำเนาเดิมมาเช่าที่พักอาศัยอยู่ใกล้สถาบันการศึกษาโดยใช้เวลาในการเดินทางจากที่พักอาศัยไปยังสถานศึกษาน้อยกว่าครึ่งชั่วโมงโดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินและใช้รถจักรยาน อาคารที่เช่าพักส่วนใหญ่เป็นอาคารพักรวมชายหญิง ได้แก่ แฟลต อพาร์ทเมนท์ คอนโดมิเนียม ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ร่วมกัน 2 คนต่อห้อง เพื่อร่วมกันรับภาระค่าใช้จ่าย รูปแบบห้องพักอาศัยเป็นห้องพักสี่เหลี่ยมมีห้องน้ำในตัว เนื้อที่ห้องพักประมาณ 16-24 ตารางเมตร สำหรับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกที่พักอาศัยให้เช่าของนักศึกษา เรียงลำดับได้ดังนี้ 1. ความสะดวกในการเดินทาง 2. ขนาดห้องพัก 3. ราคาค่าเช่า 4. สภาพแวดล้อม 5. ต้องการอิสระในการพักอาศัย ความต้องการที่พักอาศัยของนักศึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้ทางสถาบันจัดสร้างห้องพักให้เพียงพอต่อความต้องการ ส่วนห้องพักของเอกชนควรปรับปรุงในด้านของการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ต่างๆ ทั้งภายในห้องพักและภายในอาคาร ส่วนประกอบในการพักอาศัยนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการระเบียบของห้องพัก เฟอร์นิเจอร์ในห้องพักควรประกอบด้วย โทรทัศน์ พัดลม โต๊ะเขียนหนังสือ ที่นอน และตู้เสื้อผ้า และต้องการฟูกที่นอน หมอน

2.5.1.3 กำพล วุนวิริยะกิจ (2540) ศึกษา “ความต้องการที่อยู่อาศัยของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรณีศึกษาคณะเกษตร คณะประมง คณะวนศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมเกษตร คณะสัตวแพทยศาสตร์” วิทยานิพนธ์นี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการที่อยู่อาศัย พบว่านิสิตมีความต้องการที่พักอาศัยขนาด 18 ถึง 27 ตารางเมตร พักร่วมห้องเพียง 2 คน ต้องการให้มีห้องน้ำและโต๊ะทำงานภายในห้อง สำหรับสภาพแวดล้อมนั้นต้องการให้มีความปลอดภัยและแสงสว่าง ด้านบริการต้องการให้มีบันไดหนีไฟ ยามรักษาความปลอดภัยและร้านค้า ด้านกฎระเบียบนิสิตต้องการอิสระในการเข้าออก โดยมีค่าเช่าประมาณ 1,500 ถึง 2,500 บาทต่อเดือน และให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเดินทาง สภาพแวดล้อมและราคาที่พักตามลำดับ ซึ่งนิสิตมีความต้องการที่อยู่อาศัยเนื่องจากสาเหตุ 1. การเรียนการสอนของคณะ 2. ภูมิลำเนาของนิสิต 3. ฐานะทางเศรษฐกิจของนิสิต 4. ความสะดวกในการเดินทาง

2.5.1.4 **สุพจน์ พูลน้อย** (2542) ศึกษา "แนวทางการปรับปรุงที่พักอาศัยของนักศึกษา บริเวณชุมชนใกล้กับสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ" การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทัศนคติ และปัจจัยในการเลือกที่พักอาศัย ลักษณะทางกายภาพ ปัญหาของที่พักอาศัย เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอแนวทางการปรับปรุงที่พักอาศัยของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่นักศึกษาใช้ตัดสินใจเลือกที่พักอาศัยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ตั้งอยู่ใกล้สถานศึกษา ใกล้แหล่งอุปโภค และบริโภค การเดินทางสะดวก จากการสังเกตอาคารพักอาศัยที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ พบว่า อาคารส่วนใหญ่ทำการก่อสร้างไม่ถูกต้องตามข้อบังคับของทางราชการ เป็นผลทำให้เกิดปัญหาในการพักอาศัยใน 2 ลักษณะ คือ ปัญหาทางด้านความปลอดภัย และ ปัญหาทางด้านสุขลักษณะที่ไม่เหมาะสมต่อการพักอาศัย

2.5.1.5 **วัลลภ สุรทศ** (2543) ศึกษา "การพักอาศัยในหอพักนิตินิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและบริเวณใกล้เคียง" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะสถานภาพ และปัญหาที่พักอาศัย เพื่อเปรียบเทียบกับที่พักอาศัยให้เช่าของเอกชนบริเวณรอบมหาวิทยาลัย พบว่านิตินิสิตที่พักในหอพักมหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมด มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดเช่นเดียวกับนิตินิสิตที่เช่าบริเวณรอบมหาวิทยาลัย ด้านปัญหาการพักอาศัย พบว่ามีความแตกต่างกัน นิตินิสิตที่พักหอพักมหาวิทยาลัย เห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ส่วนนิตินิสิตที่เช่าพักรอบมหาวิทยาลัยมีความเห็นว่าปัญหาสำคัญคือ ปัญหาด้านความปลอดภัยในการพักอาศัย

2.5.1.6 **อิสระ อินทร์ยา** (2546) ศึกษา "การเปรียบเทียบการพักอาศัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นระหว่างหอพักของมหาวิทยาลัยและที่พักเอกชน" จุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือน หรือความแตกต่างกัน ระหว่างการพักอาศัยในหอพักมหาวิทยาลัยและที่พักอาศัยเอกชน ในด้านสภาพปัจจุบันของการพักอาศัย ลักษณะทั่วไปของผู้พักอาศัย สภาพทางกายภาพของที่พักอาศัยและองค์ประกอบภายในห้องพัก ความต้องการที่พักอาศัย พบว่า สภาพทางกายภาพค่อนข้างเหมาะสมไม่แออัด ด้านองค์ประกอบในอาคารที่พักพบว่า หอพักมหาวิทยาลัยมีการจัดหาสิ่งบริการ และอำนวยความสะดวก ที่ค่อนข้างครบทุกประเภท และจัดไว้อย่างละหนึ่งชุด แต่ใช้ร่วมกันทั้งหอพักซึ่งไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เข้าพัก สำหรับในที่พักเอกชนพบว่า เจ้าของอาคารจัดหาเฉพาะบริการที่ก่อให้เกิดรายได้ สิ่งอำนวยความสะดวกแยกเป็นเฉพาะแต่ละห้องพักไม่ใช้ร่วมกัน ด้านความต้องการที่พักอาศัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ในที่พักทั้งสองมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า หอพักมหาวิทยาลัยเป็นที่พักที่เหมาะสมที่สุดสำหรับนักศึกษา แต่ควรปรับปรุงการบริหารจัดการให้การพักอาศัยมีความสุขสบายเหมือนที่พักเอกชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ที่พักอาศัยทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ในสาม

ประเด็น คือ 1. วัตถุประสงค์การจัดตั้ง 2. สภาพการให้บริการและการตอบสนองความต้องการของผู้พักอาศัย 3. ลักษณะของผู้พักอาศัย

2.5.1.7 นิพนธ์ ลาวัญย์โกวิท (2546) ศึกษา "ปัญหาที่พักอาศัยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยที่มีสองวิทยาเขต กรณีศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต และวิทยาเขตกล้วยน้ำไท" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ และปัญหาที่พักอาศัยที่มีนัยสำคัญต่อระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มี 2 วิทยาเขต พบว่านักศึกษาส่วนหนึ่งประสบปัญหาในด้านความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ใหม่ ประกอบกับความไม่พร้อมด้านที่พักอาศัย และปัจจัยทางด้านความสามารถในการจ่ายค่าที่พักอาศัยของวิทยาเขตในเมืองที่ขาดแคลน และมีอัตราค่าเช่าสูงกว่า และที่พักราคาแพงเกินไปจนไม่สามารถจ่ายค่าเช่าที่พักอาศัย สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ทั้งทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และการกำหนดอัตราค่าเช่าให้สอดคล้องกับความสามารถในการจ่ายค่าเช่าของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาเหล่านี้ต้องหาที่พักอาศัยที่ห่างไกลสถาบัน และมีปัญหาในด้านการเดินทางหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่ได้ส่งผลสนับสนุนการอยู่อาศัยเพื่อการเรียนรู้

2.5.1.8 อำนาจ สังข์ศรีแก้ว (2548) ศึกษา "สภาพการอยู่อาศัยและสภาพสังคมของนักศึกษาในเขตเมืองนครปฐม" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพที่อยู่อาศัยและสภาพสังคมที่เกิดขึ้นจากการพักอาศัยของนักศึกษา พบว่า ที่พักของมหาวิทยาลัย จะมีระดับของปัญหามากกว่าที่พักของเอกชน โดยปัญหาที่พบร่วมกันของที่พักมหาวิทยาลัยและที่พักของเอกชน คือ การส่งเสียงดัง การลักขโมย การเล่นการพนัน การดื่มของมึนเมา และการดูสื่อลามก ส่วนปัญหาที่มีความแตกต่างกันคือ ที่พักของมหาวิทยาลัยจะพบปัญหา ความแออัด และการเข้าพักโดยไม่ได้รับอนุญาต ขณะที่ที่พักของเอกชนจะพบปัญหา บรรยากาศในที่พักไม่เอื้อต่อการเรียน อย่างไรก็ตาม ปัญหาเหล่านี้จะพบน้อยมากในที่พักของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่แม้จะพบน้อยแต่ควรได้รับการเอาใจใส่ คือ การมีเพศสัมพันธ์ และการพักอาศัยอยู่ร่วมกันของนักศึกษาชายและหญิง ซึ่งจะพบในที่พักอาศัยของเอกชน

2.5.1.9 พันเลิศ ธัญญศิริ (2536) ศึกษา "การศึกษาลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยรอบสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง" มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาสภาพทางกายภาพของหอพักเอกชนสำหรับนักศึกษา ที่มีอยู่ในบริเวณรอบๆ สถาบันฯ และศึกษาสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนความพึงพอใจของนักศึกษา พบว่าสภาพโดยทั่วไปของหอพักส่วนใหญ่สร้างโดยชาวบ้านในบริเวณนั้น เป็นหอพักขนาดเล็กๆ มีการกระจายตัวออกเป็นกลุ่ม อยู่ในรัศมี 1.5 กิโลเมตรโดยรอบสถาบันฯ นักศึกษาส่วนใหญ่มีการสัญจรติดต่อกับสถาบันโดยทางรถจักรยานและการเดินเป็นส่วนใหญ่ รูปแบบและขนาดของอาคาร

มีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นกับขนาดของเนื้อที่ที่ดินซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดเล็กห้องพักส่วนใหญ่ขาดคุณภาพในการอยู่อาศัย ห้องพักขนาดเล็ก คับแคบอึดอัด และไม่ถูกสุขลักษณะ และไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักพิเศษเพิ่มเติมให้นักศึกษา เนื่องจากค่าเช่าราคาต่ำ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับมีนักศึกษาอยู่เต็มทุกห้องพัก แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่พักอาศัยอย่างมากของนักศึกษา

2.5.1.10 นิमित โออุไร (2537) ศึกษา “การศึกษาที่พักอาศัยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงในแขวงหัวหมาก” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัย พบว่า ที่พักอาศัยของนักศึกษาระบายอยู่ริมถนนในซอยต่างๆ บริเวณด้านหน้าและด้านหลังมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ได้ดัดแปลงมาจากอาคารพาณิชย์ นักศึกษาเกือบทั้งหมด ต้องประสบปัญหาเสียงรบกวน โดยมีสาเหตุจากเพื่อนห้องใกล้เคียงมากที่สุด นักศึกษา 3 ใน 4 ต้องประสบปัญหากลิ่นรบกวน โดยมีสาเหตุจากขยะมูลฝอยมากที่สุด และนักศึกษามีความต้องการให้มีการปรับปรุงการบริการตามลำดับดังนี้คือ ราคาบริการ โทรศัพท์ หนังสือและโทรทัศน์ การรักษาความสะอาด ตามลำดับ

2.5.2 การศึกษาระบบบริหารจัดการหอพักนักศึกษา

2.5.2.1 ปริยมาศ มิ่งมณีนาคิน (2549) ศึกษา “ระบบบริหารจัดการหอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ” การจัดการหอพักของสถาบันอุดมศึกษามีหลายรูปแบบ ไม่มีระบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบบริหารจัดการหอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และเพื่อนำเสนอแนวคิดและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการหอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัย จากการศึกษาค้นคว้าหอพักในกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งมีโครงสร้างของระบบการจัดการหอพักเหมือนกัน จากการวิเคราะห์พบว่าระบบการจัดการหอพักมีส่วนช่วยสนับสนุนนโยบายของมหาวิทยาลัย นโยบายเรื่องการจัดบริการหอพักและลักษณะทางกายภาพของหอพักมีผลต่อการเลือกระบบการจัดการหอพัก ทั้งนี้ระบบการจัดการแต่ละรูปแบบมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหอพักแตกต่างกัน ผลการศึกษานี้สรุปว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อระบบการจัดการหอพักนิสิตนักศึกษา มี 2 ปัจจัย ได้แก่ นโยบายของมหาวิทยาลัยและนโยบายการจัดบริการหอพักและลักษณะทางกายภาพของหอพัก การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะในการจัดระบบหอพักนิสิตนักศึกษาว่า มหาวิทยาลัยควรคำนึงถึงเรื่อง นโยบายในการจัดบริการหอพักเป็นหลัก ควรเลือกจัดจ้างบุคคลภายนอกที่มีสภาพคล่องทางการเงินและทำความเข้าใจในข้อตกลงสัญญาว่าจ้างทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้การจัดโครงสร้างระบบการจัดการ ควรประกอบไปด้วย ส่วนบริหารและส่วนปฏิบัติการ

2.5.3 การศึกษาเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยรังสิต

2.5.3.1 คงกฤษ ลิมพะสุต (2541) ศึกษา "การศึกษาผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนใกล้มหาวิทยาลัย: กรณีศึกษาหมู่บ้านเมืองเอกโครงการ 1 และมหาวิทยาลัยรังสิต" การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากมหาวิทยาลัยที่มีต่อความเป็นอยู่ของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบจากมหาวิทยาลัยรังสิตต่อความเป็นอยู่ของชุมชนใกล้เคียงผลดีคือสร้างรายได้และเปิดโอกาสทางธุรกิจ เช่น กิจการร้านค้า และบริการต่างๆ ภายในชุมชน และผู้อยู่อาศัยมีความสะดวกที่จะศึกษาในมหาวิทยาลัย ขณะเดียวกันมีผลเสียคือสภาพแวดล้อมโดยรอบมหาวิทยาลัยไม่เป็นระเบียบ มีการดัดแปลงที่อยู่อาศัยเพื่อใช้ในเชิงพาณิชย์ และเกิดปัญหาต่อผู้อยู่อาศัย เรื่องที่จืดจาง การจราจรติดขัดและมีเสียงรบกวน เป็นการทำลายบรรยากาศของที่อยู่อาศัย นอกจากนี้การศึกษา ยังพบว่าผู้อยู่อาศัยรับรู้ผลกระทบแตกต่างกันไปตามปัจจัย การเลือกที่อยู่อาศัย ระยะเวลาและระยะทางระหว่างมหาวิทยาลัยกับที่พักอาศัย นอกจากนี้ปัญหาผลกระทบจากมหาวิทยาลัยแล้ว ชุมชนยังมีปัญหา ในด้านการจัดการ ด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

สรุปประเด็นจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. สภาพการอยู่อาศัย

- ก. นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นส่วนใหญ่นิยมอยู่หอพักของมหาวิทยาลัย
- ข. นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ส่วนใหญ่เช่าที่พักอาศัยอยู่ใกล้สถาบันการศึกษา โดยใช้เวลาเดินทางน้อยกว่าครึ่งชั่วโมง ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินและใช้รถจักรยาน พักหอพักรวมชายหญิง ส่วนใหญ่พัก 2 คน/ห้อง ห้องพักมีห้องน้ำในตัว เนื้อที่ห้องพักประมาณ 16-24 ตารางเมตร
- ค. นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ส่วนใหญ่พักในหอพักที่สร้างโดยชาวบ้านในบริเวณนั้น เป็นหอพักขนาดเล็ก มีการกระจายตัวเป็นกลุ่มอยู่ในรัศมี 1.5 กิโลเมตรโดยรอบสถาบันฯ นักศึกษาใช้วิธีเดินทางโดยการเดินและรถจักรยานเป็นส่วนใหญ่

2. ความต้องการของนักศึกษา

- ก. สร้างหอพักให้เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา เพื่อลดความแออัดของห้องพัก โดยจัดให้นักศึกษาเข้าอยู่ตามความเหมาะสมกับขนาด และอุปกรณ์ในห้องพัก โดยต้องการที่พักอาศัยขนาด 18-27 ตารางเมตร

- ข. ต้องการพักร่วมห้อง 2 คน
- ค. ต้องการให้มีห้องน้ำและโต๊ะทำงานภายในห้อง
- ง. ต้องการให้มีความปลอดภัยและแสงสว่าง
- จ. ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งภายในห้อง บริเวณอาคาร และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับความปลอดภัย
- ฉ. ต้องการอิสระในการเข้าออก
- ช. ต้องการให้มีการปรับปรุงการบริการคือ ราคาบริการ โทรศัพท์ หนังสือและโทรทัศน์ การรักษาความสะอาด

3. ปัจจัยที่มีผลในการเลือกที่พักอาศัยของนักศึกษา

- ก. ความปลอดภัย
- ข. ราคาค่าใช้จ่าย
- ค. ความสะดวกสบายในการพักอาศัย โดยมีขนาดห้องพักที่เหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น
- ง. ความสะดวกในการเดินทาง ตั้งอยู่ใกล้สถานศึกษา ใกล้แหล่งอุปโภค และบริโภค
- จ. สภาพแวดล้อมที่ดี
- ฉ. ต้องการอิสระในการพักอาศัย

4. ปัญหาของนักศึกษาที่พักอาศัยในหอพัก

- ก. หอพักมหาวิทยาลัย
  - 1) ความปลอดภัยในทรัพย์สิน
  - 2) เสียงรบกวน
  - 3) ห้องน้ำ ห้องส้วม มีจำนวนไม่เพียงพอ
  - 4) สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา
  - 5) การส่งเสียงดัง
  - 6) การลักขโมย
  - 7) การเล่นการพนัน
  - 8) การดื่มของมึนเมา
  - 9) การดูสื่อลามก
  - 10) ความแออัด
  - 11) การเข้าพักโดยไม่ได้รับอนุญาต

ข. หอพักเอกชน

- 1) ความสะอาดภายในการเดินทาง
- 2) ควรปรับปรุง การซ่อมบำรุง อุปกรณ์ต่างๆ ทั้งภายในห้องพักและภายในอาคาร
- 3) ปัญหาด้านความปลอดภัยในการพักอาศัย
- 4) ปัญหาด้านสุขลักษณะที่ไม่เหมาะสมต่อการพักอาศัย
- 5) ปัญหาความพร้อม ในการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ใหม่ และความไม่พร้อมด้านที่พักอาศัย ในกรณีมหาวิทยาลัยที่มีสองวิทยาเขต
- 6) ค่าเช่าสูง
- 7) ไม่ได้คำนึงถึงรูปแบบที่พักอาศัย สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา
- 8) ไม่ได้ส่งผลสนับสนุนการอยู่อาศัยเพื่อการเรียนรู้
- 9) การลักขโมย
- 10) การเล่นการพนัน
- 11) การดื่มของมึนเมา
- 12) การดูสื่อลามก
- 13) บรรยากาศในที่พักไม่เอื้อต่อการเรียน
- 14) การมีเพศสัมพันธ์ และการพักอาศัยอยู่ร่วมกันของนักศึกษาชายและหญิง
- 15) ขาดคุณภาพในการอยู่อาศัย
- 16) ห้องพักขนาดเล็ก
- 17) คับแคบอึดอัด
- 18) ไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักพิเศษเพิ่มเติมให้แก่นักศึกษา
- 19) เสียงรบกวนจากเพื่อนห้องใกล้เคียง
- 20) กลิ่นรบกวน โดยมีสาเหตุจากขยะมูลฝอย

5. การบริหารจัดการที่เหมาะสม

ก. ควรปรับปรุงการบริหารจัดการหอพักของมหาวิทยาลัยให้การพักอาศัย มีความสุขสบายเหมือนที่พักเอกชน

ข. ควรเลือกจัดจ้าง บุคคลภายนอก(เอกชน) ที่มีสภาพคล่องทางการเงิน เพื่อเข้ามาบริหารหอพักและทำความเข้าใจในข้อตกลงสัญญาว่าจ้างทั้งสองฝ่าย